

**laiškai
lietuviams**

GEGUŽĖ | MAY 1974 5

MOTERS BUVIMO PRASMĖ	146	A. Rubikas
“DIEVO ŽODIS” IR SENASIS TESTAMENTAS	149	Antanas L. Rubšys
ŽMOGAUS IR KRIKŠČIONIO DIDYBĖ (III)	151	Alfonsas Grauslys
ADOMAS GALDIKAS	152	Redakcija
JĖZUITAI NEPRIKLAUSOMOJE LIETUVOJE (XVI)	154	Br. Krištanavičius, S.J.
“THE EXORCIST” IR PSICHINĖS LIGOS	159	Kęstutis Trimakas
DAR APIE “ALCOHOLICS ANONYMOUS”	163	Anoniminis alkoholikas
SU ŽMOGIŠKOM SILPNYBĖM, BET NEMARI	164	Juozas Prunskis
“JĖZAUS SAJŪDIS”	166	Irena Kairytė
SEKSAS DABARTIES MITŲ PANTEONE (I)	171	A. Paškus
TĖVYNĖJE	174	Danutė Bindokienė
KALBA	175	Juozas Vaišnys, S.J.
FILMAI	177	Juozas Prunskis
ATGARSIAI	179	“M.Ž.” ir A. Likanderie

LAIŠKAI LIETUVIAMS (Letters to Lithuanians). Published monthly except July and August, when bi-monthly, by the Jesuit Fathers of Della Strada, Inc., 2345 West 56th Street, Chicago, Illinois 60636. Yearly subscription \$5.00, single copy 50 cents. Second class postage paid at Chicago, Illinois, and additional mailing office.

1974 / GEGUŽĖ - MAY / VOLUME XXV, NO. 5

STOVĖJAU PRIEŠ MADONOS STATULĄ
RAMŲ GEGUŽIO VAKARĄ,
KAI PASKUTINIS SAULĖS SPINDULYS
PRASISKVERBĖ PRO BAŽNYČIOS VITRAŽĄ
IR NEDRĄSAI ŽAIDĖ SU KŪDIKIU,
BESIŠYPSANČIU ANT MOTINOS RANKŲ.
TADA, LYG PAVASARIO LIETUS, UŽLIEJO MANE
VIRTINĖ ŠVIESIŲ GEGUŽIO MINČIŲ:
PAVASARIS, GĖLĖS, MOTINOS MEILĖ. . .
AČIŲ TAU, VIEŠPATIE, UŽ SAULĘ, GĖLES,
AČIŲ UŽ ATGIMUSĮ PAVASARĮ.
ESU TAU, DIEVE, BE GALO DĖKINGAS,
KAD ŽMONIJAI DAVEI MOTINĄ,
TĄ ŠVIESOS IR SAULĖS SIMBOLĮ,
KUR JUNGIASI GĖLĖS ŠVELNUMAS
SU GYVYBĘ NEŠANČIU PAVASARIU.

MOTERS BUVIMO PRASMĖ

A. RUBIKAS

KAI KURIOS PAŽIŪROS

Praėjusių laikų visuomenėje buvo išigalėjusi pažiūra, kad tik ištekėjusi — vaikus gimdanti ir juos auginanti — moteris gali save kaip reikiant įprasminti. Taip pat jai, kaip motinai, ano meto visuomenėje tekdavo daugiau garbės už pagimdytus berniukus, o ne už mergaites. Juk vyrai tvarkė visuomeninį, valstybinį ir bažnytinį gyvenimą. Be to, daug vyrų gyvybių pareikalavdavo ir karai. Tad ir valstybė mėliau žiūrėdavo į tokias moteris. O kitos — netekėję arba ištekėję, bet bevaikės — turėdavo pasitenkinti prastesne vieta visuomenės akyse.

Tiesa, netekėjusi moteris galėdavo eiti į vienuolyną. Tad iš jos ir būdavo laukiama, kad ji pasirinktų vieną tų kelių: motinos arba vienuolės. Bet vienuolinis gyvenimas vis dėlto būdavo laikomas išimtimi (kartais net galimybe išgelbėti netekėjusios moters krintančią "aureolę"). Šiaip jau kitos moterys — netekėję arba ištekėję, bet vaikų negalėję susilaukti — atrodė prasišlenkusios su pagrindiniu savo uždaviniu.

Istoriniai tyrinėjimai yra parodę, kad moters įvertinimas įvairiais laikais didele dalimi priklausydavo nuo tuometinės kultūros bei filosofijos. Jei čia, tuos dalykus kuriant, atsirasdavo vyro persvara, tai aišku, kad vyras tuo pačiu apsprėsdavo ir moters buvimo prasmę bei jos paskirtį. Tačiau bet kokio laikotarpio pažiūra į moterį daugiausia ir būdavo vyro pažiūra į ją, o ne pačios moters į save. Moteris vyro pažiūrą tik imdavo dėmesin ir stengdavosi prie jos prisitaikinti, tiesa, ne visada būdama dėl to laiminga.

Galėdavo būti ir kitokių atsitikimų, būtent, kad vyras laikydavo moterį savo iškauba. Jos grožis, jos papuošalai, jos rūbai turėdavo rodyti vyro pasisekimą. Taip daro vadinamieji playboys.

O automobilių fabrikantai reklaminiuose paveiksluose šalia automobilių pastato dar

ir elegantišką moterį. Jie pastato vieną šalia kito du dalykus, kuriais vyras gali gerai "važiuoti". Tačiau moteris čia jau atsisotvoja ne kaip asmuo, o kaip priemonė, kaip daiktas.

Tokioje reklamų sukurtoje perspektyvoje dingsta tikroji moters buvimo prasmė arba tikrasis jos įnašas į žmogaus gyvenimą. Tad yra svarbu, kad pati moteris susimąstytų apie save, savo paskirtį, kurią jai pastato ne reklamos, o apreiškimas.

KĄ SAKO ŠV. RAŠTAS?

Štai Pradžios knyga kalba apie moters sutvėrimą. Tenka labai apgailestauti, kad šiandien į tą Švento Rašto pasakojimą per mažai kreipiama dėmesio. Tas pasakojimas yra labai gilus savo teologinėmis mintimis. Ir vis dėlto kai kurių akyse jis yra virtęs naivia pasakėle. O vis dėlto tai yra Dievo žodis, jo apreiškimas, kalbas mums apie pačią giliausią moters buvimo prasmę. Galimas daiktas, kad prie to pasakojimo nepaisymo yra privedęs raidiškas jo aiškinimas. Štai modernusis XX amžiaus žmogus, susipažinęs su gamtos mokslais bei jos evoliucija ir pasiskaitęs ar išgirdęs, kad Dievas sutvėrė moterį iš Adomo šonkaulio, pagalvoja, kad taip negalėjo būti, ir viską pastumia į šalį. Todėl mums svarbu pažiūrėti, ką apie tai sako Šv. Raštas?

Šv. Rašto autoriai pasakoja, kad Dievas, sutvėręs Adomą, šitaip kalbėjęs: "Negera žmogui būti vienam" (Prad. 2, 18).

Mes patys žinom iš savo patirties, kad žmogus savo prigimtimi yra į bendruomenę orientuotas gyvis, kad jis vienumos neperneša, nesugeba joje gyventi ir jos bijo, iš jos bėga, nes vienuma reiškia bejėgiškumą. Štai kaip ją aiškina pats Šv. Raštas Pamokslininko knygoje: "Geriau būti dviese kaip vienam, nes juodu gauna gerą užmokestį iš savo vargo. Jei jie parpuola, vienas pakelia kitą. Vargas vienam, kai jis parpuola, kai nėra kam jo pakelti. Ir jei miega dviese, vienas kitą šildo, bet kaip sušils

vienas? Ir jei kas užpuola vieną, du jam pasipriešina, ir trilinką virvę nepigu pertraukti" (2, 9-12). (Apie tą miegą dviese Skvireckas sako: "Gal turima galvoje ypač neturtingieji, kurie ir šaltomis Palestinos naktimis neturi kitokios antklodės, kaip tik tuos pačius dieną dėvimus drabužius").

Adomo vienatvės akivaizdoje Dievas sako:

"Padarykime jam padėjėją,
į jį panašią" (Prad. 2, 18).

Sustokim ties šiuo sakiniu ir paklauskim, ką Dievas čia turėjo mintyje? Tai paaiškės iš to paties, genialiai sustatyto pasakojimo tolimesnės eigos. Pastebėjęs, kad žmogui negera būti vienam, Dievas atveda prie jo laukų gyvulius ir oro paukščius. Gal atsiras jų tarpe padėjėjas Adomui? Taigi Dievas nekuria čia pat moters, bet leidžia Adomui ieškoti pagalbos gyvojoje gamtoje. Ir negedėtume pasakyti, kad gyvuliai nėra žmogaus padėjėjai. Juk ir jie savo būdu praturtina žmogaus gyvenimą, ir jie yra žmogui reikalingi. Be jų žmogus negalėtų nė gyventi. Tačiau — pastebi Šv. Raštas — juose "Adomui neatsirado padėjėjas, panaši į jį" (Prad. 2, 20). Nė viename gyvulyje Adomas neatpažino savęs. Įvairus gyvulių pasaulis jame tik sužadino norą turėti ką nors panašaus į save. Tada Dievas sukūrė padėjėją. Ją pamatęs, Adomas sušuko iš džiaugsmo: "Štai dabar kaulas iš mano kaulo ir kūnas iš mano kūno!" (2, 23).

ADOMO ŠONKAULIS

Šv. Raštas pasakoja, kad Dievas moterį sutvėrė iš Adomo šonkaulio. Apie tą šonkaulį yra visokių aiškinimų. Tačiau dalis jų šauna pro šalį, kai nuvažiuoja į metafiziką, tai yra, kai bando atsakyti į klausimą, kaip Dievas moterį kūrė? Šiandien to niekas nežino. To nežinojo nė pats Adomas, nes jis tuo metu "miegojo". Štai Šv. Raštas pasakoja, kad "Viešpats Dievas siuntė Adomui gilų miegą: o jam užmigus, išėmė vieną jo šonkaulį" ir "padarė moteriškę" (2, 21-22).

Bet tai dar nereiškia, kad Šv. Raštas pasakotų apie tai, kaip moteris atsirado. Su tokiu klausimu mes turėtume kreiptis į gam-

tininkus. Šv. Raštas aiškina vien moters ir vyro tarpusavio ryšį ir aiškina tuo šonkauliu. Štai tas šonkaulis buvo Adomo sudedamoji dalis. Jis jam priklausė. Bet dabar Adomas-vyras jo jau nebeturi. Iš to šonkaulio yra padaryta moteris. O tai jau reiškia, kad juodu abudu, ir vyras ir moteris, yra Adomas, yra žmogus.

Dar aiškiau apie tai kalba pirmasis Pradžios knygos pasakojimas (ten, kur kalbama apie pasaulio sutvėrimą per šešias dienas):

"Dievas sutvėrė žmogų pagal savo
paveikslą.

Pagal Dievo paveikslą jį sutvėrė.

Sutvėrė juodu, vyriškį ir moteriškę"

(Prad. 1, 27).

Čia Šv. Raštas vartoja vienaskaitą žodžiais "žmogų", "jį". Ir tik aiškindamas, kas yra žmogus, Šv. Raštas pereina į dviskaitą: sutvėrė juodu, vyrą ir moterį. Žmogus Švento Rašto kalboje egzistuoja dviskaitoje, kaip vyras ir moteris.

O tai jau reiškia vyro ir moters visišką lygybę žmogišku požūriu, ko antikinis pasaulis nenorėjo pripažinti. To gal nė nereikėtų minėti, jei mums nerūpėtų kitas klausimas: kokia yra abiejų buvimo prasmė? Ką sako Šv. Raštas apie abiejų uždavinius?

Visur, kur tik Šv. Raštas kalba apie žmogų kaip žmogų, visur ten reikia suprasti tiek vyrą, tiek moterį. Todėl juodu abudu yra pakviesti pripažinti Dievą kaip savo kūrėją ir jį garbinti. Abudu juodu yra palaiminti ir pašaukti pripildyti žemę, ją pavergti, ją apgyventi ir joje viešpatauti, tai yra kurti techniką, civilizaciją, kultūrą bei tvarkyti viešuosius reikalus. Štai dar prieš žmogaus sutvėrimą Šv. Raštas pastebi, kad "nebuvo žmogaus, kuris žemę apgyventų" (2, 5). Taigi tą uždavinį yra gavę abudu. O Adomą sutvėręs, Dievas jį patalpino linksmybių rojuje, kad "jį (rojų) apgyventų ir sergėtų" (2, 15). Tiesa, šis uždavinys buvo duotas vienam Adomui dar prieš Ievos sutvėrimą, bet jis buvo vis dėlto duotas visam Adomui, taigi ir jo "šonkauliui", iš kurio vėliau buvo padaryta Ieva. O kitoje vietoje Dievas šitaip kreipiasi į abudu: "Veiski-

tės ir dauginkitės, ir pripildykite žemę, ir ją paverkite, ir viešpataukite jūros žuvims, ir dangaus paukščiams, ir visiems gyvuliams, kurie kruta ant žemės" (1, 28). Abudu yra pašaukti apvaldyti gyvąją ir negyvąją gamtą. Tų uždavinių Dievas nedavė nė vienam vyrui, nė vienai moteriai. Jis juos davė abiem kartu. O tų uždavinių yra visa eilė. Jie neapsiriboja vien žemės pripildymu, nes žmogus negyvena vien tam, kad daugintųsi. Todėl ir žmogus-moteris nėra vien tam, kad būtų motina. Jos, kaip moters, reikia visose žmogiškojo gyvenimo srityse, visur, kur žmogus pasireiškia, kaip žmogus, nes žmogus pagal Šv. Raštą yra ir vyras ir moteris. Žmogus egzistuoja ir veikia dvilytiškai.

Štai popiežius Paulius VI enciklikos "Rerum Novarum" sukakties proga (1971 m. geg. 14 d.) yra pasakęs, kad įstatymai turį ginti ir moters, kaip asmens, savarankiškumą bei pripažinti jos lygiateisiškumą, dalyvaujant kultūriniame, visuomeniniame, ūkiniame bei politiniame gyvenime.

Moters ir čia reikia dėl tos paprastos priežasties, būtent, kad ji yra Adomo "šonkaulis", kurio Adomas-vyras jau nebeturi. Dabar ji yra pasiėmusi moteris. Vyras nebeturi šonkaulio, kuris iš jo buvo atimtas kūrimo metu. Todėl dabar Adomas veikia ir kuria dviem — vyro ir moters — pavidalais. Todėl ir Adomui duoti uždaviniai dabar yra tekę abiem — vyrui ir moteriai.

Tad būtų per siaura ir netikslu moters buvimo giliausią prasmę matyti vien jos ištekėjime — vaikų gimdyje. Tai reikėtų susiaurinti moters buvimo prasmę. O kartu toks samprotavimas prieštarautų apreiškimui. Štai Šv. Raštas dar prieš Ievos sutvėrimą, turėdamas prieš save vieną Adomą, nesako: "Adomas negalės daugintis". Jis sako: "Negera žmogui būti vienam".

Be to, apžvelgę gamtos istoriją bei jos evoliuciją, pamatysime, kad Dievo kūrinijoje be dvilytiškumo yra ir kitokių dauginimosi būdų. Vieną jų Dievas būtų galėjęs pritaikinti ir žmogui.

Taigi ir vedybinis gyvenimas yra tik viena iš galimybių moteriai save įpras-

minti. Ji nėra vienintelė. Pagal apreiškimą moters buvimo giliausioji prasmė glūdi jos, kaip žmogaus, padėjėjos vaidmeny arba jos moteriškam įnaše į žmogaus gyvenimą. O tas įnašas pasireiškia ne vien vedybomis. Juk niekas jos negali versti tekėti. Tas įnašas vyksta daugeliu galimų, pačios moters laisvai pasirenkamų būdų bei priemonių.

DIEVO DUKTERYS

Todėl nebūtų galima tvirtinti, kad tikroji moters didybė glūdi tik viename kuriame gyvenimo būde arba kelyje. Moters tikroji didybė glūdi jos, kaip Dievo dukters, moteriškam kilnume bei pasiaukojime, esant žmogaus padėjėja. O būti padėjėja ji gali daugeliu būdų.

Tokia moteris, jei ji sukurs šeimą, aišku, rimtai imdama savo uždavinį, augins vaikus ir juos auklės Dievo dvasioje. O likusi netekėjus ar atsisakiusi vedybų, ji praturtins žmogaus gyvenimą savo seseriškumu. Ji, ir netekėjusi, ir vienuolynan įstojusi, ir ištekėjusi, bet negalėjusi vaikų susilaukti, visada liks Dievo duktė ir moteris tikriausia to žodžio prasme.

Jei moteris save įprasminti galėtų vien vedybiniu gyvenimu, — vaikus gimdant ir juos auginant, — tai ką tada reikėtų pasakyti apie tas moteris, kurios pačios nenorėjo tekėti, nes nesijautė pašauktos vedybiniam gyvenimui? Ką reikėtų sakyti apie moteris, kurios norėjo ištekėti, bet dėl kokių nors priežasčių negalėjo? Ką reikėtų sakyti apie moteris, kurios galėjo ištekėti, bet atsisakė vedybinio gyvenimo ir iš to plaukiančių kartais didelių visuomeninių privilegijų dėl to, kad aukojosi kitų labui? O ką reikėtų sakyti apie moteris, kurios tekejo, norėdamos susilaukti vaikų, ir negalėjo? Ir ką reikėtų galvoti apie tas senutes moteris, kurios taip sau leidžia savo dienas su savo vyrais? Ar šių moterų gyvenimas jau būtų pusiau beprasmis bei menkavertis, palyginus su kitų? Nieko panašaus! Ir jos lieka moterys ir Dievo dukterys tikriausia to žodžio prasme, be kurių "negera žmogui būti vienam" (Prad. 2, 18) šiame Dievo sutvertame pasaulyje. (b.d.)

“DIEVO ŽODIS” IR SENASIS TESTAMENTAS

ANTANAS L. RUBŠYS

Senasis Testamentas yra pirmoji krikščionių Šventraščio dalis. Šventraštis — Dievo Žodis. "Pasinaudodamas žmonėmis, Šventajame Rašte Dievas kalba žmonių kalba".¹ Dievo Žodis, išreikštas žmonių lūpomis ir surašytas žmonių rankomis, yra tapęs panašiu j žmonių žodžius.²

Dievas žmogui yra "Šviesa Tamsoje", nes prieinamas ir tolimas, išganaš ir teisiąs, atlaidus ir teisingas. Toks yra ir Dievo Žodis: prieinamas — panašus į žmonių žodžius ir tolimas — kalba apie įvykius praityje; išganaš — yra tikėjimo iššūkis, — ir teisiąs, — kelia žmogaus pasimetimą "nuodėmėje";³ atlaidus, — rodo Tėvą, laukiantį "nuodėmėje" pasimetusio grįžimo,⁴ — ir teisingas, — įsakmiai teigia, kad žmogaus nuosprendis neša atsakomybę už pasekmes.

Šventraštis naujoje liturgijoje girdimas dažniau negu anksčiau. Šv. mišiose yra net trys skaitymai iš Šventraščio. Ką girdime, Senojo Testamento skaitymų klausydami? Dievą kalbant? Žmones, tai yra, žydus, kalbant? Klausantis Senojo Testamento, daug kas ausis rėžia: svetimi vardai, svetimos vietovės ir svetimi įvykiai. Ar nevertėtų vietoje Senojo Testamento skaityti savus raštus? Valančių, Baranauską, Vaižgantą, Maironį, Brazdžionį? Lietuvos istoriją su partizanų prisiminimais bei poezija? Kokia ten nauda skaityti ar klausytis ištraukų iš Senojo Testamento Kunių, Karalių bei Kronikų knygų?

"Bažnyčia visuomet gerbė dieviškąjį Raštą, kaip ir Viešpaties Kūną. Ypač liturgijoje ji nesiliauja ėmusi ir dalijusi tikintiesiems gyvenimo duoną nuo Dievo žodžio ir Kristaus Kūno altoriaus".⁵ Taigi šv. mišiose Šventraščio ištrauka skaitoma, lygiai kaip ir pakonsekruota ostija dalinama, tikėjimui maitinti. Duonos, o ypač geros, žmogui reikia ir retai kas jos vengia. Šv. mišiose tariama "Amen!" ("Taip, tikiu!"), atsa-

kant į tikėjimo "Kristaus Kūnas" iššūki. Ana duona, kuri buvo "žemės ir žmogaus darbo vaisius" yra tapusi "gyvybės duona", kuri nužengia iš dangaus ir duoda pasauliui gyvybę",⁶ kitaip sakant, pats Jėzus Kristus. Šv. mišiose skaitytojas baigia skaitymus iš Šventraščio su "Girdėjote Viešpaties Žodį", o klausytojai atsako: "Dėkojame Dievui" arba: "Šlovė tau, Kristau!" Nesakoma "Amen!" ("Taip, tikiu!") į Valančiaus ar Brazdžionio žodžius, kaip sakoma "Amen" į Dievo Žodį Šventraštyje. Jie, tiesa, mums yra labai reikalingi, — reikalinga ir mėgstama duona, — jų dėka švenčiame savo lietuviškumą. Šventraščio žodžiai yra paties Dievo Žodis, kuriame "Dievas kalba žmonių kalba",⁷ lygiai kaip ir Altoriaus Duona, kurioje Dievas duoda pats save. Einame į šv. mišias ir dėl Dievo Žodžio, ir dėl Kristaus Kūno, kad atsakytume "Taip, tikiu!" į tikėjimo paslapties iššūki: "Viešpatį Jėzų, paaukotą dėl mūsų nusikaltimų ir prikeltą mums nuteisinti".⁸

1. ŠVENTRAŠTIS - SENASIS TESTAMENTAS: TIKĖJIMO IŠŠŪKIS

Nuo pat Bažnyčios kūdikystės dienų Jeruzalėje apaštalai ir pirmieji misijonieriai skelbdami Gerąją Naujieną⁹ — Jėzaus mirtį ir prisikėlimą — ją glaudžiai rišo su Šventraščiu. Tada Šventraščiu buvo ne kas kita, kaip Šventieji Raštai, kuriuos vadiname Senoju Testamentu. Naujojo Testamento tuo metu dar nebuvo.¹⁰ Šv. Paulius rašo korintiečiams: "Broliai, aš aiškinu jums evangeliją [gerąją naujieną¹¹], kurią esu jums paskelbęs, kurią priėmėte, kurioje stovite ir kuria pasieksite išganymą — jeigu jos laikysitės taip, kaip esu jums paskelbęs; kitaip būtumėte veltui įtikėję. Pirmiausia aš jums perdaviau, ką esu gavęs, būtent: *Kristus numirė už mūsų nuodėmes, kaip skelbė Raštai*; jis buvo *palaidotas ir buvo prikeltas trečiąją dieną, kaip skelbė Raštai*; .. taip mes skelbiame, ir taip jūs įtikė-

jote".¹² Šis dvigubas "*kaip skelbė Raštai*" išakmiai liudija, kad apaštalai, skelbdami Dievo veikimą Jėzaus mirtyje ir prisikėlime, naudojo Senąjį Testamentą, kad iššauktų tikėjimą tuose, kuriems kalbėjo ar rašė. Šimtai citatų, užuominų, kreipimūsi į Senąjį Testamentą šv. Pauliaus laiškuose ir aplamai Naujajame Testamente patvirtina, kad pirmutinės krikščionių kartos savo tikėjimą į Jėzų Kristų, — Jo mirtį ir prisikėlimą, — išreiškė ir maitino per Izraelio Raštus. Šv. Lukas nedvejojo rašyti apie patį Prisikėlusįjį: ". . . pradėjęs nuo Mozės, primindamas visus pranašus, jis aiškino jiems [apaštalams], *kas visuose Raštuose apie jį pasakyta*".¹³ Netgi drįsta į paties Jėzaus lūpas dėti: "Ar ne tokie buvo mano žodžiai, kuriuos jums kalbėjau, dar būdamas su jumis: turi išsipildyti *visa, kas parašyta apie mane Įstatyme, Pranašų Knygose ir Psalmėse*".¹⁴ Kiekviena Naujojo Testamento knyga yra tikėjimo raštas ir buvo skiriama tiems, kurie jau tikėjo Jėzų Kristų. Rišlu daryti išvada, kad Naujojo Testamento tikintieji buvo įsitikinę, kad Senasis Testamentas užima prasmės ir pagarbos vietą krikščionio tikėjime ir gyvenime. Šv. Pauliaus nesidrovėta teigti korintiečiams, kad "visa tai jiems [žydams išganymo istorijoje] atsitiko, kaip pavyzdys, ir buvo užrašyta įspėti mums, kurie gyvename amžių pabaigoje".¹⁵ Netgi "O *visa, kas kitados parašyta, mums pamokyti parašyta, kad iš tverme ir Raštų paguoda turėtume vilties*".¹⁶ Taigi, pirmutinės krikščionių kartos, kilusios ir iš žydų, ir iš pagonių, ne tik buvo paruoštos tikėjimui ir krikštui Geraja Naujiena, "*kaip skelbė Raštai*", bet ir tikėjime buvo maitinamos per malda, doros reikalavimus bei galvojimą tikėjime (teologija) pagal "*Raštus*".

Nūdienė Bažnyčia grįžta prie Šventraščio. Esame nūdienės Bažnyčios karta.¹⁷ Kitų tautų tikintieji rodo labai judrų ir kūrybingą susidomėjimą Senuoju Testamentu.¹⁸ Mes esame šioje srityje labai atsilikę. Kuo daugiau domimasi Naujuoju Testamentu, tuo labiau prieinama išvados, kad jis yra tik antroji Raštų dalis; įsitikinama, kad

Šventraštis nesiriboja vien tik Naujuoju Testamentu. Be to, ieškoma Senojo Testamento prasmės savyje ir Naujojo Testamento fone bei sąrangoje. Ieškoma eile skirtingų kelių. Kai kurie jau nebepriimtini, kaip antai: žodinių pranašysčių apie Naujojo Testamento asmenis bei įvykius Senajame atpažinimas ir paslėptos prasmės Senajame Testamente per alegorinį aiškinimą ieškojimas. Modernus Šventraščio aiškinimas — moderni egzegezė — parodė, kad žodinių pranašysčių Senajame Testamente ieškojimas ir jo alegorinis aiškinimas ne tik nėra pakankami, bet ir pilni savavalės. Vietoje egzegezės — iš-aiškinimo — gautama eis-egezė — į-aiškinimas. Prasmė ne iš teksto suvokiama, bet į tekstą įdedama. Užtat šie aiškinimo keliai ir nėra pakankami, bet yra pilni savavalės. Modernus aiškinimas — egzegezė — lietuviškoje raštijoje pažįstamas tik iš užuominų.¹⁹

Labai svarbu turėti omenyje, kad Senasis Testamentas buvo ir tebėra taip pat žydų Šventraštis. Taigi, jis yra žydams tikėjimo iššūkis ir turi prasmę savyje: kelia klausimus, į kuriuos atsako, žadina viltį, kurią patenkina.

(b.d.)

1. Dogminė Konstitucija "Dieviškasis Apreiškimas", nr. 12, knygoje II **Vatikano Dokumentai**. Vertė V. Balčiūnas ir A. Tamošaitis. (So. Boston, Mass.: Krikščionis Gyvenime, 1967).
2. Žr. **ten pat**, nr. 13; Konstitucija "Šventoji Liturgija", **ten pat**, nr. 21.
3. Žr. Prad 3:9; 2 Sam 12:1-14 (Arkivysk. J. Skvirecko vertime 2 Kar 12:1-14); Rom 1:18-3:31.
4. Žr. Lk 15:11-32.
5. Dogminė Konstitucija "Dieviškasis Apreiškimas", nr. 21; Konstitucija "Šventoji Liturgija", nr. 51.
6. Jn 6:51.
7. Konstitucija "Dieviškasis Apreiškimas", nr. 12.
8. Rom 4:25.
9. Žr. ApD 2:14-41; 7:1-53; 13:16-41.
10. Pirmasis Naujojo Testamento Raštas yra 1 Tęs, — Šv. Pauliaus laiškas tesalonikiečiams, rašytas 51-iais metais po Kristaus.
11. Graikiškai "Eu+aggelion" reiškia "Geroji

- Naujiena". Geroji Naujiena — pats Jėzus Kristus. Žr. Rom 1:16-17. Šv. Morkaus Evangelija naudoja "geroji naujiena" knygai apie Jėzų Kristų, Dievo Sūnų, pavadininti. Žr. Mk 1:1.
12. 1 Kor 15:1-4.11b.
  13. Lk 24:26.
  14. Lk 25:44. Žydai savo Šventraštį vadina TaNaK, t.y., Torah (Įstatymas)+ Nebi'im (Pranašai)+Kethubim (Psalmės arba Raštai). Šv. Lukas pažįsta tris Senojo Testamento dalis.
  15. 1 Kor 10:11.
  16. Rom 15:4.
  17. Žr. Didžiosios Vatikano II Konstitucijos: "Dieviškasis Apreiškimas", "Šventoji Liturgija" ir "Bažnyčia".
  18. Žr. John L. McKenzie, "The Values of the Old Testament" knygoje **How Does the Christian Confront the Old Testament**, kurią suredagavo P. Benoit, R. Murphy ir B. Van Iersel. Concilium nr. 30. (New York: Paulist Press, 1967) 5-32.
  19. Žr. A. Maceina, **Didieji Dabarties Klausimai**. (Chicago: Krikščionis Gyvenime, 1971) 105-194.

ŽMOGAUS IR KRIKŠČIONIO DIDYBĖ

ALFONSAS GRAUSLYS 3. KRIKŠČIONIO DIDYBĖ

Regis B. Pascal yra pasakęs, kad "žmogus be galo perauga žmogų". Tie žodžiai gali būti taikomi tokiam žmogui, kuris savo genialumu išsiskiria iš milijoninių minių, arba tokiam, kuris savo tobulumu negali žmonėse viešpataujančias ydas: savi-meilę, puikybę, gašlumą, tingumą ir t.t. Tačiau atrodo, kad šis posakis visu savo pilnumu tegali būti taikomas tikrai savo stoviu besirūpinančiam krikščioniui, kuris Dievo malonės dėka buvo iškeltas į tokia didybę, kuriai nėra lygios pasaulyje.

Pirmaisiais krikščionybės amžiais tą krikščionio didybės sąmonę ugdė apaštalų parašyti laišku, evangelijos ir kiti raštai. Jų, ypač šv. Pauliaus laiškų, tvirtinimu, tos didybės pagrindas yra ypatinga pakrikštytųjų artimybė Kristui. Tai artimiausia arti-

mybė, kuriai visos kitos artimybės žemėje (pvz. vaiko artimybė motinai ar vedusiųjų tarpusavio artimybė), palyginus su krikščionio artimybė Kristui, tėra tik tolumybės.

Ši tiesa apie pakrikštytųjų ypatingą artimybę Kristui sudaro vieną svarbiųjų kai kurių šv. Pauliaus laiškų temą. Ši tema mums leidžia kalbėti apie šio apaštalo mistiką ir jį jungti į pačių didžiųjų krikščionybės mistikų eiles. Nenuostabu, kad daugelis sielų, besiilginčių savo krikščionybės pagilinimo, su didele meile, vis iš naujo išsimąstydamos, išjiausdamos, išgyvendamos į jo laiškus, vis giliau leido šaknis į krikščionybės mokslą ir dvasią.

Kiekvienas, kad ir pirmą kartą atidžiai skaitantis šiuos laiškus, negali nepastebėti dažnai ten vietininko linksnyje kartojamo žodžio — Kristuje. Tuo žodžiu apaštalas nori pasakyti, kad krikščionis per Kristų perkeliamas į kitą dvasinę atmosferą, kurioje Kristus ir jo dvasia duoda gyvenimui naują toną bei apsprendžia visą jo buvimą ir elgesį. Šią atmosferą gal geriausiai galima nusakyti paties šv. Pauliaus žodžiais apie save: "Aš gyvenu, tačiau nebe aš, o gyvena manyje Kristus" (Gal. 2, 2); "man gyvenimas — tai Kristus" (Fil. 1, 21); "visa laikau nuostoliu, palyginus su Kristaus Jėzaus, mano Viešpaties, pažinimo didybe. Dėl jo aš ryžausi visko netekti ir viską laikau sąšlavomis, kad tik laimėčiau Kristų ir būčiau jame" (Fil. 3, 8-9).

Norėdamas, kad krikščionys tą artimybę su Jėzumi Kristumi brangintų ir jos rūpestingai laikytųsi, šv. Paulius pristato jiems Kristų kaip centrą, apie kurį jie, palydovai, turi sukintis. "Per jį jūs praturtėjote visu kuo" (1 Kor. 1, 5). "Garbė Dievui... kuris palaimino mus Kristuje visokeriopa dvasine palaima danguje (Efez. 1, 3). "Visa juo laikosi" (Kol. 1, 17). "Jūs visa pilnai turite jame" (Kol. 2, 9).

To negana, apaštalas dar apčiuopiamiau savo laiškuose sumini jau čia krikščionių gautas Kristaus malones. "Esate nuplauti, pašventinti, išteisinti Viešpaties Jėzaus Kristaus vardu" (1 Kor. 6, 11). "Argi nežinote, kad jūsų kūnai yra Kristaus na-

ADOMAS GALDIKAS (1893-1969)

Adomas Galdikas yra vienas žymiausių mūsų dailininkų. Jis turėjo nemažos įtakos jaunesniems tapybos bei grafikos meistrams tiek Lietuvoje, tiek ir iševijoje. Tur būt, nedaug lietuvių dailininkų yra turėję tokį puikų pasirošimą savo profesijai, kaip dail. Galdikas. Meną jisai studijavo Rusijoje, Vokietijoje, Prancūzijoje, Italijoje, Švedijoje.

Savo žinias stengėsi perduoti ir jaunesniajai mūsų dailininkų kartai, 1923-1940 m. būdamas Kauno Meno mokyklos grafikos studijas vedėjas ir 1940-1944 m. Kauno Taikomosios dailės instituto profesorius. Antrojo didžiojo karo metu pasitraukęs į Vokietiją, 1946-1947 m. buvo Ecole des Arts et Metiers Freiburg i Br. profesorius. 1947-1952 m. gyveno Paryžiuje. 1952 m. atvyko į JAV ir apsigyveno Niujorke. Jis čia gyveno iki savo mirties 1969.XII.7.

Su savo tapybos ir grafikos darbais jis yra dalyvavęs daugelyje meno parodų Amerikoje, Vokietijoje, Prancūzijoje, Olandijoje. Šių metų kovo mėnesi buvo suruošta jo pomirtinė paroda Čikagoje, Čiurlionio galerijoje. Ši "Laiškų Lietuviams" numerį iliustruojame vienu kitu jo tapybos kūriniu iš šios parodos.

Už savo kūrinius dail. Galdikas yra laimėjęs ne vieną premiją. Jo darbų yra išsigijusios įvairios meno galerijos Rusijoje, Prancūzijoje, Vokietijoje, Latvijoje. Jo kūriniai taip pat puošia Vilniaus ir Kauno meno muziejus.

riai?" (1 Kor. 6, 15). "Jūsų kūnas yra šventovė jumyse gyvenančios Šventosios dvasios" (1 Kor. 6, 19). Dabar Kristuje Jėzuje jūs, kadaise buvusieji toli (suprask: toli nuo Dievo, A.G.), esate tapę artimi" (Efez. 2, 13). "Jūs jau nebesate ateiviai nei svetimi, bet šventųjų bendrapiliečiai ir Dievo namiškiai" (Efez. 2, 19). "Kadaise jūs buvote tamsa, o dabar esate šviesa Viešpatyje" (Efez. 5, 8). Kiekviena tų malonių — tai drauge ir krikščionio didybės skelbimas. Toji didybės sąmonė yra drauge persunkta ir absoliučiu

pasitikėjimu Kristaus pažadais, kurį išgirstame iš šv. Pauliaus žodžių: "Dabar nebėra pasmerkimo tiems, kurie yra Kristuje Jėzuje" (Rom. 8, 1).

Prie visa to (kaip matysime vėliau, svarstydami krikščionio didybės pagrindą — krikštą) šv. Paulius dažnai skelbia lygiagretumą tarp Kristaus gyvenimo didžiųjų momentų ir krikščionio gyvenimo. Vėlesniais amžiais tai suteikė Bažnyčios Tėvams pagrindą prabilti šiuo nuostabiu teigimu — "krikščionis — antrasis Kristus". Tasai kuo

tik ne sutapatinimas krikščionio su Kristumi, toji didinga idėja, galimas dalykas, ki-
lo apaštalo dvasioje tada, kai jam pasirodė
Kristus ir kai jis iš krikščionių persekiotojo
virto Kristaus skelbėju. Nuostabaus Viešpa-
ties pasirodymo partrenktas žemėn, jis iš-
girdo žodžius: "Sauliau, Sauliau, kam mane
persekioji?" Tada jis klausė: "Kas esi,
Viešpatie?" Šis atsakė: "Aš esu Jėzus, ku-
rį tu persekioji" (Apd. 9, 4-5). Saulius vyko
persekioti krikščionių, juos suiminėti, bet
pasirodęs Kristus jam sakė, kad tuo būdu
jis jį patį persekioja. Tad ar tuo pasirody-
mu Jėzus nesutapatino savęs su krikščio-
nimis?

Šį sutapatinimą krikščionys galėjo pa-
justi vėliau, kai buvo parašytos šv. Mato ir
šv. Jono evangelijos. Ten, gal būt, suranda-
me tą nuostabiausią sutapatinimą tarp
Kristaus ir krikščionių, kai Kristus sakė: "Aš
— pasaulio šviesa" (Jon. 8, 12). Taip pat jis
pasakė: "Jūs pasaulio šviesa" (Mat. 5, 14).
Vienu ir kitu atveju jis kalbėjo ne vien
apaštalams, bet visiems, savo sekėjų mi-
niai. Šių ir panašių posakių mes daug kartų
užtinkame, ypač šv. Jono evangelijoje. Ar
tai nereiškia krikščionio didybės, vertybės
ir garbės aureolės, kai esame toje Didžiojoje

Šviesoje, kai "vaikščiojame" (1 Jon. 7) ir
gyvename joje? Tad kaip suprantami pasi-
daro apaštalo jausmai, kai rašė, kad mes
"didžiuojamės Kristumi Jėzumi" (Fil. 3, 3).
Ir jis tai rašė visų laikų sąmoningų krikš-
čionių vardu! Kaip suprantamas ir tasai jo
troškimas, pareikštas krikščionims: "Apsi-
vilkite Viešpačiu Jėzumi Kristumi" (Rom. 13,
14); elkitės taip, kad jumyse išryškėtų Kris-
taus paveikslas (Gal. 4, 19); kad visi "pa-
siektų. . . Kristaus pilnatvės amžiaus saiką"
(Efez. 4, 13); nes "nė vienas iš mūsų negy-
vena sau, nė vienas sau nemiršta. Ar gy-
name, Viešpačiui gyvename, ar mirštame,
Viešpačiui mirštame" (Rom. 14, 7-8).

Todėl ir Bažnyčios Tėvai labai drąsiais
posakiais skelbia krikščionio didybę: "Die-
vas pasidarė žmogumi, kad žmogus virstų
Dievu per malonę ir dalyvavimą dieviškam
gyvenime" (šv. Ireniejus). "Žmogus — tai
būtybė, kuriai buvo paliepta tapti Dievu...
Aš esu žmogus savo prigimtimi ir Dievas —
malone" (šv. Basilius). Tad žmogus Dievo
malonės dėka, turėdamas savyje žmogišką
ir dievišką pradą, virsta "sutvertu dievu".²²
Todėl ir pati krikščionybė — tai "dieviškos
prigimties sekimas ir atitikimas" (šv. Gre-
gorius Nysietis). Tas pats Bažnyčios Tėvas

Adomas Galdikas
Pavasaris

dar sako, kad "žmogus, būdamas Dievo paveikslas, turi siekti vis didesnio panašumo su Dievu... nes paveikslas — tai žmogaus paskirtis sudievinimui". Dievo paveikslas, toji objektyvi tikrovė, šaukiasi panašumo, t.y. subjektyvinės tikrovės. Jei per sunkias nuodėmes ir nustojame Dievo panašumo, tačiau Dievo paveikslas, nors ir aptemdytas, lieka mumyse ir šaukiasi (kad ir sąžinės nerimavimais) šį panašumą vėl atgaivinti sieloje. Bendradarbiaudamas su Dievo malone, asketinėmis pastangomis, žmogus, tartum vaizdakalys, vėl iškala savyje šį panašumą ir Dievo šviesa lieka persunktas jo buvimas. Ir vėl krikščionis savo šviesa tiems, kurie jo gyvenimą mato, sužadina susitikimo su Didžiąja Šviesa ilgesį, nes savo gyvenime jis ir turėtų būti Kristaus gyvenimo prailginimas.

Aukščiausią krikščionio didybės laipsnį, Dievo malonės dėka, yra pasiekę šventieji, tie "religinės srities genijai".²³ Todėl šventiesiems geriausiai pritaikomas šis senovės filosofo posakis: "Vienas yra vertingesnis už tūkstančius, jeigu jis yra kilniausias".

Kad šitokiai didybei pasiekti reikia antgamtinės pagalbos, jau graikų ir romėnų senovėje jautė filosofai. Kad kilnaus žmogiškumo supratimui išlaikyti reikia antgamtės, kad žmogaus didybė išduodama, kai jis žmogiškume uždaromas — tai tvirtino Aristotelis. Jo mintis paryškino Seneka šiais žodžiais: "Koks paniekos vertas daiktas yra žmogus, jei neišsiveržia iš savo žmogiškumo".

Pirmajame pasauliniame kare žuvęs prancūzų rašytojas Charles Peguy, giliai išvelgdamas savo laikus, rašė: "Modernusis pasaulis žemina... žmogų". Iš to žmogaus suniekinimo gylybės supratimo išsiveržė ir jo žinomas, ypač mūsų laikams aktualus, posakis: "Niekada taip Dievo netrūko, kaip mūsų dienomis".²⁴ Mes čia dar pridėtume, jog niekada istorijoje nebuvo taip aišku, kad šiandieninis priverstinis Rytų ateizmas yra virtęs atentatu prieš žmogaus vertybę ir tenai, ir visame pasaulyje. Nenuostabu, kad šio rašytojo išpėjimas, "jūs, krikščionys, nežinote savo laimės, jūs

JÉZUITAI NEPRIKLAUSOMOJE LIETUVOJE

BR. KRIŠTANAVIČIUS, S.J.

XVI. PROVOKATORIAI IR SEKLIAI

Nepaisant didelės T. Jono Kipo ir prezidento Antano Smetono draugystės, saugumo departamento agentai sekė tėvų jėzuitų darbus ir kartais paspėdavo jiems pinkles. Kiek galima atkurti tuos įvykius iš gyvų liudininkų ir esamų dokumentų, atrodo, kad tas slaptosios policijos darbas prasidėjo 1932 m. ir tęsėsi keletą metų.

1932 m. liepos 17 dieną Kaimo Vyrų Apaštalavimo nariai surengė vyrų šventę ir aplankė Bapčius, kur tą dieną buvo steigiamas naujas Maldos Apaštalavimo skyrius.¹ Su Kauno vyrais važiavo T. Jonas Paukštys, o Bajėnų V. A. narius palydėjo kl. E. Petrelevičius ir kl. Br. Krištanavičius. Pasibaigus pamaldoms bažnyčioje, Kauno, Bapčių ir Bajėnų V. A. nariai pasuko į netoli esantį miškelį ir ten, užkandę kas ką turėjo, pradėjo dainuoti ir sakyti kalbas. Pakalbėjęs T. Paukščiui, kl. Petrelevičiui ir porai Vyrų Apaštalavimo narių, paprašė žodžio ir vienas jaunas vyrukas, kuris palengva savo kalbą nukreipė prieš vyriausybę. T. Paukštys tuojau nutraukė jo kalbą ir davė žodį kitam. Tačiau ir šis pradėjo kalbėti prieš valdžią ir, prašomas T. Paukščio, kad nepolitikuotų, nenorėjo nutilti. Tada patys vyrai nutraukė jo kalbą ir šis, gerokai paraudęs, prisijungė už krūmų prie savo kolegų.

Jų buvo trys. T. Paukštys apklausinėjo keletą vyrų iš Kauno, ar šie trys "svečiai" jiems buvo pažįstami. Niekas jų nežinote savo didybės", tinka ir mums. Tik krikščioniškosios didybės gyva sąmonė gali mums padėti sukrikščioninti savo gyvenimą.

22. P. Evdokimov, L'Ortdoxie.

23. Z. Maurina, Um des Menschen willen, Maximilian Dietrich, 1963.

24. R. Rolland knygoje "Charles Peguy", vol. 1, Rainer Wunderlich Verlag.

Pastaba. "L.L." 76 psl., 18 eil. nuo apačios prieš žodi pasaulio turi būti įvardis to.

anksčiau nebuvo sutikęs, visi buvo svetimi. Neatpažino jų nei Bapto, nei Bajėnų vyrai. Tada T. Paukštys pasakė klierikams, kad tie trys "svečiai" bus tikriausiai slaptosios policijos agentai, atsiųsti išprovokuoti ir sukompromituoti Vyrų Apaštalavimą. Iš tiesų, tie trys vyrai, nieko nepesė V. A. būryje, tuojau nuo jo atsiskyrė ir kažin kur dingo.

Tą pačią vasarą Bajėnuose atostogavo ir klierikas Balys Laukaitis, kuris ten pat greitai susidraugavo su Kimza ir rudeniop papulė į slaptosios policijos paspėstas pinkles. Balio Laukaičio avantiūra jau buvo aprašyta "L. L." 1974 m. 88 p. Nėra abejonės, kad Kimza pasiliko ir toliau slaptosios policijos tarnyboje, nes kai B. Krištanavičius 1934 m. vasarą latviui Petruui Cirsui, norinčiam stoti į jėzuitų ordiną, rodė Kauno miestą ir prisiartinio prie saugumo departamento rūmų, iš jų išėjo Kimza ir, pamatęs jėzuitą klieriką, paraudo ir nuleido galvą.

Tie patys rūmai išdavė ir kitą slaptosios policijos agentą, apsigyvenusį tėvų jėzuitų bendrabutyje. Eidamas kartą pro saugumo departamento įstaigą, T. J. Rietmeisteris pamatė vieną bendrabutietį, septintos klasės mokinį, ką tik išeinantį pro jos duris. Bendrabutietis buvo nedrausmingas ir apsilėidęs mokinyš, ir T. Rietmeisteris įtarė, kad jis bus tikras agentas. T. Rietmeisteris sekė jį toliau ir įsitikino, kad iš tiesų taip yra. T. Kipas buvo apie tai informuotas, bet, neturėdamas kitos priežasties pašalinti iš bendrabučio ir nenorėdamas atidengti paslapties, jį toleravo. Bet likimo buvo taip lemta, kad vieną dieną bendrabučio vedėjas paprašė kl. Krištanavičių jį pavaduoti ir vesti bendrabutiečius pasivaikščioti į miestą. Tas slaptosios policijos agentas visą laiką išdykavo, kaip koks gatvės vaikas, ir nepaisė klieriko išpėjimų, kad elgtųsi, kaip tinka jėzuitų gimnazijos mokiniui. Sugrįžęs namo ir žinodamas, kad T. Kipas tik sunkiai atleidžia išdykusius mokinius, B. Krištanavičius parašė jam ilgą laišką apie bendrabutiečio elgesį ir pridėjo, kad jis darąs gimnazijai gėdą. Praėjus maždaug dviem valandom, klierikas pastebėjo, kad tas išdykęs mokinyš pakuoja savo daiktus. Nuste-

bęs tuo neįprastu įvykiu, klierikas paklausė T. Kipą, kas su tuo mokiniu atsitiko. T. Kipas padėkojo jam už laišką, nes turėjo pagrindą atleisti tą slaptosios policijos agentą. Kad būtų visiškai tikras, jog agentas paliks Kauną, T. Kipas paprašė T. Rietmeisterį išlydėti jį į stotį, nupirkti bilietą ir laukti stotyje tol, kol išeis traukinys. Nežinia, koks buvo tolimesnis to agento likimas.

1935 m. gruodžio 13 dieną pas B. Krištanavičių atėjo Aleksandras Valiauga, "Vagos" cinkografijos vedėjas. Jie buvo geri pažįstami, nes klierikas dažnai užeidavo pas jį užsakyti "Žvaigždei" ir "Žvaigždutei" klišių. Nors A. Valiauga nebuvo praktikuojąs katalikas ir buvo vedęs vieną Kauno vokiečių protestantę, bet, jaunas būdamas, Tifliso mieste tarnaudavo mišioms ir jautė kunigams simpatijų. Atėjęs tą dieną pas tėvus jėzuitus, jis parodė kl. Krištanavičiui T. Kipo klišės nuospaudą. T. Kipas dėvėjo vokiečių karininko uniformą. Nuotrauka, kaip T. Kipas vėliau pastebėjo, buvo šiek tiek suklastota, nes buvo nukirpta kepurė su kapeliono kryžiumi. Todėl T. Kipas atrodė esąs karininkas. Nuotraukos fotografiją (originalą) T. Kipas buvo padovanojęs vienai gimnazijos geradarei. Iš jos ji kažkoku būdu buvo patekusi į "Tėvų Žemės" redakciją. "Tėvų Žemės" redakcija turėjo ir kitą panašią vokiečių karininko nuotrauką, būtent, užsienio reikalų ministerio Dovo Zauniaus. Klišės užsakytojas buvo plepus žmogus ir išpasakojo cinkografijos darbininkams, kaip jis noris išsprogdinti tą "bombą" spaudoje. A. Valiauga to pokalbio negirdėjo, bet iš cinkografijos darbininkų sužinojo, ką "Tėvų Žemės" patriotai ruošia. Vienas darbininkas atpažino T. Kipo nuotrauką ir apie tai pasakė A. Valiaugai. Valiauga, pasiėmęs klišę ir nuospaudą, atėjo pas B. Krištanavičių ir išpasakojo, kaip to laikraščio redakcija nori "demaskuoti" Kipą ir Zaunių. Pasirodė, kad redakcijoje buvo dvi grupės ir jų nuomonės išsiskyrė. Įdomu buvo dar ir tai, kad du tariamai jėzuitų gimnazijos bičiuliai buvo už tai, kad T. Kipo suklastota nuotrauka būtų paskelbta spaudoje.² A. Valiauga paliko klišę ir

Kauno apskrities valdybos ir
Valstybės saugumo departamento
rūmai Kaune.

nuospaudą kl. Krištanavičiui ir patarė arba jas sunaikinti, arba užpilti ant klišės alaus, kad rūgštis padarytų klišės nuospaudą neiškia.

Nieko nelaukdamas, klierikas nunešė T. Kipui klišės nuospaudą. Šis tuojau pabalo ir godžiai klausėsi klieriko pasakojimo, kaip ji patekusi jam į rankas. Ilgai apsvarstė visą reikalą, abu padarė tą pačią išvadą, būtent, kad reikia klišę palikti nesugadintą, nes kitaip galėtų kilti nemalonumų pačiai cinkografijai. Kai klišė ir nuospauda atsidūrė T. Kipo stalčiuje, abu pradėjo skaniai juoktis.

Praėjus kelioms savaitėms, A. Valiauga vėl užėjo pas B. Krištanavičių ir pasakė, kad klišę norėtų spausdinti kitas laikraštis — "Sekmadienis". Tačiau jis pasistengsias ją peršviesti smulkesniu tinkleliu, kad jos nuospauda, spausdinama ant prasto popieriaus, būtų neiški.

Nežinia, ar jis ją peršvietė ar ne. Apskritai, klierikas leido suprasti, kad tai yra nereikšmingas dalykas, ir paliko A. Valiaugai visišką laisvę. Tačiau T. Kipas, sužinojęs, kad klišė bus spausdinama, paprašė klieriką nueiti pas Kauno komendantą, pulk. Pr. Saladžių ir paprašyti, kad klišės nepraleistų pro cenzūrą. Pulk. Saladžius

buvo nuoširdus jėzuitų bičiulis ir mielai sutiko tai padaryti. Kadangi tą savaitgalį turėjo kažkur išvažiuoti, sakėsi visą reikalą pavesias vicekomendantui. Šis, matyt, per neapsižiūrėjimą praleido keliolika "Sekmadienio" egzempliorių su T. Kipo nuotrauka. Po ja buvo taip parašyta: "Ar gali būti vokiečių karininkas vienos didelės lietuvių švietimo įstaigos vedėju?" Du to laikraščio egzempliorius atnešė T. Kipui gimnazijos draugai. "Sekmadienis" buvo priverstas išimti T. Kipo klišę. Vietoj jos buvo įdėta kažkokios balerinos nuotrauka. 1962 m. lapkričio numeryje tą pačią T. Kipo nuotrauką, tik gerokai retušuotą, išspausdino komunistų leidžiamas "Švyturys" su tokia antrašte: "Firma — Šv. Tėvas, Johann Kipp ir Co. Adresas: Vatikanas - Lietuva". Mažesnioji antraštė ir trumpas straipsnelis taip sakė: "Firmos dalininkas — Johanas Kipas. Vienas anų metų "švietėjų" Lietuvoje — jėzuitų gimnazijos direktorius tėvas Johanas Kipas. Vienas Kipas, bet dviejuose asmenyse. Vokiečių kariuomenės uniforma ir dievo tarno sutana". Po to seka įdomiausia pastaba: "Štai ką rašė departamento biuletėnis Nr. 69 apie fašistinės Vokietijos šnipą "tėvą" Kipą: "... 1923 m. liepos 20 d. iš Eseno miesto atvyko į Lietuvą. 1933 m. rugpiučio

23 d. gavo Lietuvos pilietybę, iki tol buvo Vokietijos pilietis. Gyvendamas Lietuvoje svetimšalių teisėmis, J. Kipas buvo gavęs iš Žemaičių ir Kauno arkivyskupijos liudijimą pristatyti administracijos įstaigoms, kad jo buvimas Lietuvoje esąs pageidaujamas ir susijęs su mokslo reikalais... Tiek anksčiau, tiek dabar Jėzuitų gimnazijai daugelio prikišama, kad joje germanizuojami auklėtiniai ir, apskritai, ten viešpataujanti vokiška dvasia"...

Gaila, kad skelbdamas saugumo departamento biuletinį Nr. 69 "Švyturys" nepriėmė datos. Jis tikriausiai parašytas po 1933 metų, kada T. Kipas tapo Lietuvos piliečiu. Išskyrus T. Kipo nuotrauką, "Švyturyje" nėra jokio kito įrodymo, kad T. Kipas buvo Vokietijos šnipas. Tą patį priekaištą darė T. Kipui ir Justas Paleckis savo knygoje "Das sowjetische Litauen".³ Ten jis taip rašė: "Als Ideal der Mittelschule (suprask Lietuvoje) wurde das jesuitische Gymnasium in Kaunas angesehen. Die Mehrzahl der Lehrer des Gymnasiums waren Jesuiten. An seiner Spitze stand der deutsche "Vater" Kipp, ein ehemaliger Offizier der deutschen Armee. Es war der Mittelpunkt der Spionage und der Hitlerprovokation in Litauen".

Kaip "Švyturys", taip ir J. Paleckis, geras A. Valiaugos pažįstamas, nepaduoda jokio įrodymo, kad T. Kipas buvo vokiečių šnipas. O anksčiau minėtas saugumo departamento dokumentas yra labai geras įrodymas, kiek inkriminuojančios medžiagos turėjo jis prieš tėvus jėzuitus, nors jo agentai sekė tėvų darbus nuo 1932 m. Pasakutinis biuletenio sakinytis, kad "tiek anksčiau, tiek dabar Jėzuitų gimnazijai daugelio prikišama, kad joje germanizuojami auklėtiniai ir, apskritai, ten viešpataujanti vokiška dvasia", yra nugirstų gandų atpasakojimas. Tuos gandus teks nagrinėti vėliau, o dabar reikia grįžti prie saugumo departamento darbo.

Keli "Sekmadienio" egzemplioriai, išspausdinę T. Kipo, neva "vokiečių karininko", nuotrauką, neturėjo jokio efekto, ir tėvai jėzuitai galėjo toliau ramiai dirbti. Bet 1936 m. pavasarį A. Valiauga vėl atnešė

B. Krištanavičiui savotišką "bombą", nes jam papasakojo, kaip saugumo departamento agentai seka tėvus jėzuitus. Mat, tais metais A. Valiauga susitiko kavinėje su vienu jam pažįstamu slaptosios policijos agentu, kuris jam padejavo, kad nieko įtartino negalys sužinoti apie tėvus jėzuitus. Valiauga jam atsakė, kad slaptosios policijos agentai nemoka šnipinėti. Kaip pavyzdį jis jam parodė vieną jų agentą, sėdintį ten pat kavinėje ir besiklausantį, ką kiti kalba. Apie tą agentą A. Valiauga sužinojo iš jo motinos, kuri jam pasigyrė, kad sūnus gavo tarnybą saugumo departamente. Valiauga jį pažino anksčiau, bet nežinojo, kad jis buvo seklys. Kreipdamasis į pažįstamą agentą, Valiauga juokaudamas pabrėžė, kad, jei visi slaptosios policijos agentai yra tokie žiopliai kaip šis, tai jie nieko neišgaus iš tėvų jėzuitų. Tarsi norėdamas save apginti, Valiaugos pažįstamas prisipažino, kad jėzuitus sekąs vienas agentas, apgyvendintas netoli jėzuitų namų. Bet ir šis nieko ypatingo negalys pranešti. O gal jis, Valiauga, galėtų jam ką nors pranešti apie jėzuitų darbus? Valiauga

Pranas Nenorta, Valstybės saugumo departamento ūkvedys.

Pulk. Pranas Saladžius, Kauno miesto ir apskrities komendantas.

sutiko ir, užėjęs pas kl. Krištanavičių, papasakojo apie kavinėje įvykusį pokalbį. Be to, jis paprašė klieriką suteikti jam žinių apie jėzuitus.

Kadangi jėzuitai neužsiėmė jokia šnipinėjimo darbu, klierikas jam galėjo papasakoti tik tiek, kurie tėvai, kur ir kada veda misijas ir rekolekcijas. Atrodo, kad Valiaugos pažįstamas agentas tuo buvo patenkintas. Kartą pas kl. Krištanavičių užėjo Kazimieras Paukštys, T. Jono Paukščio brolis, ir jį paklausė, kur esąs jo brolis. Klierikas jam atsakė, kad prieš kokį pusvalandį T. Paukštys išvyko į geležinkelio stotį ir turįs kažkur vesti rekolekcijas ar misijas. Kaip tik tuo pačiu metu Kazimieras Paukštys matė besiskubinantį į geležinkelio stotį T. Paukščio seklį ir spėjo, kad jo brolis turįs kažkur išvykti. Klierikas patvirtino jo spėjimą.

Atrodo, kad T. Jonas Paukštys, sekamas saugumo departamento agentų nuo 1932 m., išvystė jiems suuoti gerą uoslę, nes vieną dieną atkreipė kl. Krištanavičiaus dėmesį, kad ir jis turįs slaptosios policijos angelą sargą. Ji buvo moteris, teisių fakulteto studentė. Nežinia, iš ko ji pragyveno ir ar lankė universitetą, bet 1933 m. padėjo klierikui suruošti mažą pirmosios klasės mokinių vaidinimą, pasiuvo vėliavą Panevėžiuoko Eucharistijos Karžygiams, parašė porą

straipsnių "Žvaigždei" ir mielai T. Paukščiu bei kl. Krištanavičiui talkininkaudavo. Kadangi nei klierikas, nei studentė neužsimindavo nei apie politiką, nei apie vyriausybę, T. Paukščio tvirtinimas, kad ji esanti seklė, buvo didelė ir netikėta klierikui staigmena. Išpėtas apdairaus konfratro, klierikas pasidarė jai labai rezervuotas.

Vieną dieną toji studentė atėjo pas B. Krištanavičių ir pradėjo pasakoti apie kažkokį karininkų nepasitenkinimą vyriausybe. Klierikas pasakė negalįs tuo tikėti, ir studentė pradėjo jam atidengti kitas "paslaptis". Kai ji pradėjo minėti įdomias smulkmenas, klierikas ją paklausė, iš kur ji tai žinanti. Studentė to klausimo nesitikėjo, sumišo, paraudo ir, mikčiodama nei ši, nei tą, spruko pro duris. Jei ji buvo saugumo departamento agentė, valdžia tikrai be reikalo eikvojo valstybės išdo pinigų.

Apdairesnis seklys buvo vienas jėzuitų gimnazijos mokytojas, kurį noromis ar nenoromis išdavė saugumo departamento ūkvedys Pranas Nenorta. Tas mokytojas neseniai buvo gavęs darbo jėzuitų gimnazijoje ir, atrodo, buvo padavęs prašymą į saugumo departamentą. Pr. Nenortai teko uždavinys pasiteirauti pas T. Kipą apie mokytojo kvalifikaciją. Išėjęs iš T. Kipo raštinės, Pr. Nenorta atsitiktinai susitiko su kl. Krištanavičium. Pagyręs gražią saugumiečio uniformą, klierikas juokaudamas paklausė, ar jis atėjęs areštuoti T. Kipo ar kito mokytojo. Pr. Nenorta buvo gerai nusiteikęs ir papasakojo klierikui apie savo misiją. Kadangi T. Kipas turėjo laikyti jam patikėtą paslaptį, B. Krištanavičius papasakojo gimnazijos mokytojams, ką buvo girdėjęs iš Pr. Nenortos apie naują kolegą. Kai mokytojai pradėjo jo vengti, jis susiprato ir, pabuvęs gimnazijoje gal kokį mėnesį, iš jos pasitraukė.

1. "Žvaigždė", 1932 m., 255 p.
2. Vienas tų bičiulių buvo gen. Grigaliūnas - Glovackis.
3. J. Paleckis, Das sowjetische Litauen, SWA-Verlag, Berlin, 1948 m., 24 p.

“THE EXORCIST”, PSICHINĖS LIGOS IR VELNIO APSĖDIMAS

KEŠTUTIS TRIMAKAS

Ne per seniausią teko susidurti su labai stipriu ir dramatišku blogio atvaizdavimu, kokio dar nebuvo tekę užtikti nei knygos puslapiuose, nei kino ekrane. Įspūdis pri-trenkiąs, bet ne paraližuoja; sunkiai išblėsinamas, bet ne persekiojantis. "The Exorcist" (Egzorcistas) — toks knygos pavadinimas. Tai knyga, prieš kiek laiko tapusi viena labiausiai perkama ir skaitoma. Pagal knygą susuktas filmas greitai tapo kino istorijoje vienu labiausiai žiūrimu filmu.

TURINYS

Kino artistės Chris MacNeal dvylikametės dukters ramias dienas sukrečia keisti reiškiniai. Pradžioj lyg nekaltai, lyg iš smalsumo panaudojus okultistinę lėkštę, atsiduria savo vaizduotės ar antgamtinės jėgos įtakoj. Tampa psichine ligone ar Piktojo apsėstąja. Nesukalbama, svaičiojasi keiksmiais ir kaltinimais, vemia ir dega neapykanta visiems kitiems. Su nepaprasta jėga nusuka sprandą ir išmeta pro langą savo motinos meilužį — filmų direktorių Denning. Nuodugnūs medicininiai ir psichiatriniai išegzaminavimai nenurodo jokios natūralios priežasties. Neišaiškinti lieka ir kiti reiškiniai jos miegamajame: bildesiai, baldų judėjimas, spiegiantis šaltis. Psichiatras pasiūlo "atgyvenusius" egzortus, kaip pasukutinę priemonę, kuria jis pats netiki. Tikėjimui ir antgamtiniam pasireiškimams abejingas jėzuitas psichiatras-kunigas tėv. Karras ištiria mergaitę ir perduoda vyskupui faktus, kurių šviesoje leidžiama atlikti egzortų apeigas. Egzorcistas tėv. Merrin miršta širdies smūgiu. Jam padėjęs tėv. Karras kviečia velnią į save ir, iššokdamas pro langą, žūsta. Tuo pat metu mergaitė pasveiksta.

BLOGIO ATVAIZDAVIMAS

Blogis dažnai slepiasi po gražumo kauke — iš to pagunda. Bet blogis be priedangos yra biaurus. "The Exorcist" veikale

blogis yra atveriamas visu savo baiurumu: aplinkos užteršimu, šurpą sukeliančiu elgesiu, blogio pastangomis žmones visiškai nužmoginti.

Apsėstosios miegamasis persisunkia baisiu šalčiu, prisipildo smarve ir nejaukia, nervus dirginančia atmosfera. Mergaitė vemia, apspiaudo kitus, keikia, piktžodžiauja, desekruoja altorių ir statulą kaimyninėje bažnyčioje, išniekina save kryžiumi. Kai kas klausia: kam yra parinkti tokie šlykštūs pavyzdžiai? Ar nebūtų buvę galima vietoj krikščionių - katalikų religijos šventenybių panaudoti, sakykim, žydų ar kokios nebūtos religijos objektus? Atsakymas aiškus: jei norima parodyti blogio biaurumą, tenka atskleisti jo tikrą šlykštumą. O blogis dega neapykanta ir siekia išniekinti tai, kas tikrai švenčiausia. Tad ir tenka tai parodyti.

Vienas "The Exorcist" kritikų, dominikonas tėv. Richard Woods teigia, kad "velnio tikras darbas yra gundymas" ir kad to veikale beveik visai nėra. Ar iš tikro jame gundymas nevaizduojamas? Kai tėv. Karras paklausia: "Koks yra velnio apsėdimo tikslas?", tėv. Merrin jam atsako: "Kas gali žinoti? Bet aš manau, kad demonas taiko ne į apsėstąjį, bet į mus, stebėtojus, į kiekvieną šiuose namuose. Manau, kad jo tikslas yra įstumti mus į beviltiškumą, atmesti mūsų pačių žmogiškumą, kad galutinai į save žiūrėtume, kaip į gyvulius, niekšingus ir pūvančius, be garbės, biaurius, nevertus ... ir čia, gal būt, glūdi svarbiausias dalykas — nevertumas. Nes, manau, tikėjimas Dievu yra visai ne proto dalykas. Manau, kad tai meilės dalykas — priimti galimybę, kad Dievas mus gali mylėti"(369). Apsėstosios lūpomis kiekvienam taikoma į jo silpniausią ir jautriausią vietą — čia kaip tik ir glūdi didžiausias gundymas pulti į beviltiškumą. Tėv. Merrin kaltinamas atsidavimu archeologiniams tyrinėjimams dykumoj ir nesirūpinimu kitais; tėv. Karras — išėj-

mu į vienuolyną ir palikimu vienišos motinos (ji sirguliuojanti, miršta — be priežiūros); o aktorė-motina kaltinama, kad pastčiusi savo karjerą aukščiau visko, net savo dukters, kuri dėl to nužudžiusi savo motinos meilužį.

Veikale atvaizduotas blogis daro tokį stiprų ir įtikinantį įspūdį, kad psichiškai silpnesnieji gali būti iš pusiausvyros išmušti, o linkę pirmajam įspūdžiui "pasiduoti" gali iš jo nebeapasikelti ir pasmerkti veikalą vien dėl keiksmų gausumo ar ko panašaus (nei vieniems, nei kitiems filmo matyti nepatartina). Tačiau reikia būti atviram veikalui antrajai daliai, ypač galui, kuriame išrišamas apsidėdimas. Jei nebūtų tokios pabaigos, ir aš būčiau likęs veikalui nepatenkintas bei prislėgtas neįtikinamais įspūdzio. Tik perskaičius veikalo galą, man visas įvykis atsistojo kitoj šviesoje. Norisi pasakyti, kad, jei nebūtų buvę tokio blogio perkeliaus veikalo pirmoj daly, nebūtų nei gale taip pajusta iš to blogio išvaduojančio gėrio palaimos.

GĖRIO ATVAIZDAVIMAS

"Chicago Tribune" (1973.1.19) aprašytas Oak Brook pastorius savo pamoksle apie "The Exorcist" taip kalbėjo: "Filme matome, kaip demonai yra blogi... kas yra kaltė. .. kunigas, kuris prisipildo kalte, išsiegzortuoja save savižudybe... Filmas neduoda mums jokio atsakymo".

O vis dėlto "The Exorcist" veikalas duoda labai stiprų ir gilų atsakymą. Tiesa, filme tai nėra taip aiškiai išryškinta, kaip knygoje. Naudosimės knyga.

Visoje knygoje (kaip ir filme) nerodoma blogio pergalės. Jau pačioje veikalo pradžioje vaizduojama kova tarp gėrio ir blogio. Vienu laiku blogis dūksta, bet jo veikimui vis dedamos ribos. Galutinai gėrio pergalei paruošiama dirva. "The Exorcist" tema suskamba aktorės MacNeal įsidėmėtojų citatoje iš tėv. Merrin knygos (iš tikro, paimta iš Kardinolo Newmano): "Mes patiriame tvarką, pastovumą, mus supančio medžiaginio pasaulio amžiną atsinaujinimą. .. Daiktų iširimas vis gimdo šviežias

formas, o viena mirtis yra tūkstančio gyvybių motina" (341-342). Tai veikalo leitmotyvas. Jo gale abu egzorcistai-kunigai žūva; žūvant antrajam, mergaitė išvaduojama iš apsidėdimo. Kas yra tie du asmenys, kurie savo likimą taip susiriša su apsidėdimo išvadavimu?

Tėv. Merrin yra buvęs misijonierius, mistikas, archeologas-rašytojas (lyg Teilhard De Chardin), tvirtas savo tikėjime, bet silpnos sveikatos, jau anksčiau susidūręs su velniu ir laimėjęs. Jis prie šių egzortų eina, kaip prie savo pareigos, neveikiamas įspūdzio — nei velnio blogio, nei žmonių kančios. Velnias pranašauja jo pralaimėjimą. Tėv. Merrin egzortų metu miršta širdies smūgiu.

Tėv. Karras yra kunigas-psichiatras, abejojęs tikėjime, mergaitės apsidėdimą ilgai laiką aiškinęs vien kaip psichinį dalyką. Jis labai žmogiškas. Kas privedė tėv. Karra prie šuolio į mirtį? Ilgai užtrukę egzortai dar vis neatnešė jokių rezultatų. Visi jautėsi išsisėmę. Kartą tėv. Karras užtiko apsidėdimo motiną, verkiančią prie savo dukters fotografijų. Kaip buvo pasikeitusi... kaip sužalota ta, kuri fotografijose atrodė taip pilna nekaltos vaikiškos gyvybės! Tėv. Karro "rankos pradėjo drebėti ir užuojauta staiga akiai ištvino į pyktį... Jis turi eiti... ką nors daryti... kam nors padėti... bandyti. (387) Apsidėdimo miegamajame jis atranda širdies smūgiu mirusį tėv. Merrin. Tėv. Karras nebeišlaiko ir ima kviesti šėtoną į save: "Na, pamėgink! Pamėgink mane, pralaimėtojai! Pabandyk mane! Palik mergaitę ir paimk mane! Paimk mane! Ateik į..." (389). Apsidėdimo motina išgirsta bildesį, lyg grumtynes miegamajame ir tėv. Karro šauksmą: "Ne! Aš tau neleisiu jų žėisti! Tu jų daugiau nežeisi! Tu eisi su..." Išgirdusi baisų stiklų dūžesį, įbėgusi su aukle, randa išmuštą langą. Pasilenkusios pro langą, žemai apačioje pamato sumaigytą tėv. Karro kūną. Tuo tarpu mergaitė buvo išlaisvinta. Iškvieistas kunigas tėv. Karra dar randa vos, vos gyvą, bet nebeįgalintą kalbėti. Paklaustas, ar nori eiti išpažinties ir ar gailisi už nuodėmes, tėv.

Adomas Galdikas

Kompozicija Nr. 3

Karras du kartus paspaudžia kunigo ranką. Po nuodėmių atleidimo mirštančiojo akys yra "prisipildžiusios ramybe... ir kažkuo paslaptinai panašiu į džiaugsmą, kai širdies ilgesys išsipildo" (392-393).

Toks yra šio veikalų atsakymas į blogį — paaaukojimas gyvybės išvaduoti kitus iš blogio vergovės. Įdomiai sugretinami abiejų kunigų keliai: tėvo Merrin kelias iš Dievo į žmones, ir tėvo Karro kelias — iš žmonių į Dievą.

ŽMONIŲ REAKCIJA

Žmonių masinį susidomėjimą "The Exorcist" knyga ir filmu žinovai įvairiai aiškina. Vieni spėja, kad tai yra per daug suracionalintos žmonijos neracionali reakcija (dr. Thayer Greene); kiti laiko tai sumaterialėjusios žmonijos tendencija grįžti į vidų (psichologas L. Leshan); tretis — masės noru pasidirginti šiurpulingais vaizdais.

Kiekvienu atveju, to filmo žiūrinti publika dažnai pasirodo nesubrendusi, reaguodama beprasmiu klykavimu, kur reikėtų reaguoti gilia rimtimi. Vis dėlto lygiai kaip Rafaelio "Mona Lizos" paveikslo vertė nepriklauso nuo kvatojančio turistų, šaukiančio kitiems: "Ji mane sekioja akimis", taip ir "The Exorcist" vertė nepriklauso nuo jo žiūrovų keisto reagavimo. Bet atviram ir

pasirengusiam su rimtimi stebėti dramatišką blogio išsibrovimą į žmonių gyvenimą ir jų išvadavimą kitų pasiaukojimu "The Exorcist" veikalas tiek knygos puslapiuose, tiek kino ekrane suteiks įspūdingą išgyvenimą.

PSICHINĖ LIGA AR VELNIO APSĖDIMAS?

"The Exorcist" filmas naujai atvėrė klausimą, ar šėtono apsėdimų yra buvę, ar apšėtonuoti tokie apsėdimai galimi, ar tokie įvykiai nelaiikytini sunkia psichine liga. Ką šiuo klausimu byloja nuo senų laikų iki šiol surinktos psichiatrijos ir religijos-teologijos žinios?

Aiškiausiai apie velnio apsėdimus kalba Naujasis Testamentas, kuriame aprašoma, kaip Kristus išvarė velnius iš apsėstųjų. Tai tvirčiausias liudijimas. Tuo pasiremdama. Katalikų Bažnyčia, o taip pat ir kitos krikščionių Bažnyčios tikėjo velnio buvimu ir apsėdimų galimybe. Tuo pasiremdamas, 1972 m. gale popiežius Paulius VI bendros audiencijos kalboje tvirtino: "Taip mes žinome, kad ši neaiški ir sukrečianti būtybė tikrai yra ir kad ji tebeveikia su klasingu gudrumu" (*L'Osservatore Romano*, XII, 17). Spėjama, kad ši kalba buvo ypač taikoma liberališkesniems teologams, linkusiems silpninti doktriną apie velnią. Naujajame

Testamente kalbama tiek apie apsėstuosius, tiek apie turinčius "nebylę dvasią" ar priepuolius. Tokie išsireiškimai kelia klausimą, ar kartais jie neišreiškia ano meto žmonių įsitikinimų bent kai kurias ligas laikyti velnio apsėdimu. Ypač psichinės ligos senovėje daugelio buvo laikomos "dvasių apsėdimu". Akmens amžiaus iškasenoje randamos kaukuolės su didelėmis skylėmis — spėjama, kad skylių išmušimu buvo siekiama išleisti "dvasias" iš psichiškai sergančiųjų. Ypač viduramžių laikais paplito įsitikinimas, kad psichiškai sergantieji yra apsėsti blogų dvasių. Pradžioje tokie buvo gydomi egzortais — maldų kalbėjimu ir rankų uždejamu. Tačiau vėliau ėmė vyrauti įsitikinimas, kad tokie velnius prisiima laisvu noru, kad "raganos" sudaro sutartį su velniu ir sėja visokias negeroves, kaip marą, audras ir kitokias nelaimes. Popiežius Inocentas VIII 1484 m. išleido bulą "Summis Desiderantes Affectibus", kurioje ragino dvasiškius visais būdais kovoti prieš raganas. Kartu su bula buvo platinamas dviejų dominikonų sudarytas vadovėlis "Malleus Maleficorum" (Raganų Plaktukas), kuriame nurodomi būdai, kaip kovoti prieš raganas. Europą, o vėliau ir Amerikos kolonijas, užliejo raganų persekiojimo banga. Raganų kankinimai iki prisipažinimo ir deginimai vyko ne tik katalikų, bet ir protestantų kraštuose. Treves mieste per keletą metų sudeginta 7000; Genevoje vien 1515 m. sudeginta 500; Bamberge vieno vyskupo valdymo metu — 600.

Prieš tokį žiaurų, nepagrįstą nekaltų, psichiškai sergančių žmonių kankinimą ir žudymą pasigirdo balsai, paremti racionali protu. Išspausdintais veikalais Johann Weyer (1563 m.) ir Reginai Scot (1584 m.) ėmė aiškinti, kad tokie žmonės nėra velnio apsėsti, bet serga kūnu ir protu. Atsirado vienas kitas drąsuolis, kuris ne tik mokslo, bet ir krikščionybės vardan ėmė užstoti nelaiminguosius. Labiausiai pažymėtinas yra šv. Vincentas Paulietis, kuris, net gresiant pavojui jo gyvybei, nesiliovė tvirtinti: "Proto ligos nesiskiria nuo kūno ligų... ir krikščionybė reikalauja tokiems padėti". Įsisiū-

bavęs fanatizmas negreit atslūgo. Paskutinės "raganos" sudeginimas buvo po 200 metų — 1782 m.

Paskutinėje "New Catholic Encyclopedia" laidoj rašoma: "Psichiatrija parodė, kad sąmonės veikimas išaiškina, jei ne beveik visas, tai bent daugelį nenormalių veiksčių, kuriuos ankstyvesnės kartos priskirdavo velnių veikimui". Nenuostabu, kad dėl to dėmesys velniui išblėso. Net tokiam pavyzdiniame katalikų Gregorianumo Universitete Romoje teologijos vadovėlių naujoj laidoj buvo išleisti skyriai apie velnius ir angelus.

Vis dėlto tikėjimas velnio buvimu nėra jau taip visai išblėęs. Aiškiai matyti, kad popiežius Paulius VI savo kalba norėjo į jį atkreipti dėmesį. Olandų Katekizme taip pat teigiama, kad "Jėzus kalba apie Šėtoną, kaip apie asmeninę jėgą" (110). Anglikonų Bažnyčia neseniai atgaivino egzortų apeigas ir paskyrė egzorcistus visoj Britanijoje. Iš netolimos praeities yra minimas vienas, antras, trečias sukrečiantis įvykis, kuris lieka neišaiškintas. Bet paprastai tokie įvykiai arba visai neišeina į viešumą, arba tik po kurio laiko, kaip ir tas 1949 m. įvykis su tuo 14 m. berniuku Mount Rainer, Md., kuriuo remdamasis William P. Blatty parašė "The Exorcist". Psichiatrai ir psichologai paprastai tokius fenomenus mėgintų aiškinti sąmonės veikimu ir gal parapsichologijos reiškiniais, bet pasitaiko vienas kitas, kuris čia prileidžia antgamtės veikimą, kaip pvz. Milwaukee psichiatras dr. Alan Reed, kuris prileidžia, kad kai kurias sunkiausias psichines ligas tektų gal aiškinti apsėdimu.

Išvados vietoje tenka susumuoti šiuos faktus. Naujasis Testamentas skelbia Kristų išvarius velnius. Krikščionių Bažnyčios tradicinis mokslas tai tvirtino, bet moderniais laikais teologijos dėmesys velnio buvimui yra labai sumažėjęs, ypač gal dėl to, kad buvo išaiškinta, jog viduramžiais laikomi dvasiomis apsėstieji tebuvo psichiškai sergantieji. Vis dėlto ir šiais laikais pasitaiko neišaiškinamų reiškinų, kurie ir toliau kelia įvairių klausimų.

MINTYS, PERSKAIČIUS "KAS YRA ALCOHOLICS ANONYMOUS?"

ANONIMINIS ALKOHOLIKAS

Esu lietuvis alkoholikas, suradęs blaivybę, lankydamas Alcoholics Anonymous. Su įdomumu perskaičiau apie Alcoholics Anonymous straipsnį šių metų "Laiškų Lietuviams" pirmame numeryje. Čia norėčiau papildyti kai kurias mintis, pateiktas minėtame straipsnyje. Papildymai ribosis daugiausia savais išgyvenimais, ypač nuo nustojo gerti.

Alcoholics Anonymous (AA) man padėjo ir padeda būti blaiviu ta prasme, kad mane išmokė gyventi be alkoholio. Šiandien man jau nereikia dėl vienos ar kitos priežasties griebtis stiklelio. Aš jau galiu gyventi normalų gyvenimą, auginti šeimą, dirbti, priimti kritiką ir t.t., nesigriebdamas nei alkoholio, nei protą apdūminančių vaistų. Geriant visa tai buvo labai sunku arba visai neįmanoma. Taip pat šiandien neįmanoma to impulso grįžti prie alkoholio, kuri tada turėjau. Kartas nuo karto prabėga "girtos mintys", bet jos neiššaukia didesnės pagundos pasigerti.

Kaip tas galvosenos persiorientavimas įvyko, nežinau. Pirmiau man tai labai rūpėjo, nes nenorėjau priimti nesuprantamos programos, bet man buvo pasakyta, kad neturiu analizuoti, o įgyvendinti. Šiandien analizavimas man nėra aktualus. Svarbu tik tai, kad persiorientavau, prašydamas Dievo pagalbos, lankydamas AA susirinkimus, bendraudamas su AA nariais ir kasdien bandydamas įgyvendinti AA principus. Visa tai vykdydamas, aš dar turiu laiko savo asmeniškiesiems darbams, pomėgiams, socialiniam bendravimui. Apie tai pirmiau galėdavau tik svajoti, bet niekad neturėdavau laiko.

Straipsnyje buvo pateiktas įdomus klausimas: ar AA reikia lankyti visą gyvenimą? Man į šį klausimą buvo trumpai drūtai atsakyta: ne! Susirinkimus reikia lankyti tik tol, kol nori būti blaivus. Man buvo patauta AA lankyti 30 dienų, o paskui, jei

man nepatiks, galėsiu grįžti atgal, iš kur atėjau. Tuo atveju, jie garantavo, mano sielvartas bus vėl man gražintas. Tai teko patirti, nes kai tik nustodavau lankyti susirinkimus, grįždavau į smuklę, ir mano bėdos būdavo "sugražintos".

Į kitą ten pateiktą klausimą — ar tarp lietuvių yra daug alkoholikų — taip atsakiau: lietuvių proporcingai yra tiek pat alkoholikų, kaip ir amerikiečių, t.y. vienas iš trylikos geriančių alkoholi. Amerikiečiai čia įdomiau išsireiškia. Jie sako, kad iš trylikos "socialiai" geriančių yra vienas alkoholikas. Būčiau linkęs manyti, kad lietuviuose šis alkoholikų skaičius dar aukštesnis — gal vienas iš dešimt. Taip manau, kad esu girdėjęs susirinkimuose ir pokalbiuose su AA nariais, kad žmonės, kurie daugiausia negeriantį verčia gerti yra tie, kur patys tą problemą turi. Tai minčiai pritaria ir eilė National Council on Alcoholism reklamų televizijoje.

Taip pat niekur kitur nebuvo taip įkyriai iškamantinėtas apie atsisakymą išgerti, kaip lietuvių pobūviuose, ypač privačiuose. Amerikiečiui vieną ar du kartus pasakai ne, ir tave palieka ramybėje, bet lietuviai nori sužinoti visą tavo praeities fizinės ir protinės sveikatos istoriją. Aname straipsnyje buvo teisingai pastebėta, kad lietuviai į atsisakantį gerti žiūri, kaip į individą, kuris "ne visai tvarkoje". Teko nugirsti, kad tai lietuviško vaišingumo ženklas. Bet National Council on Alcoholism tokį "vaišingą" šeiminingą vadina "pusher", t.y. duoda jam tokį pat vardą, kaip ir narkotikų pardavinėtoju.

AA mažai pasinaudoja tiek lietuviai, tiek amerikiečiai, tiek kitų tautybių žmonės. Priežastis labai paprasta: AA yra tiems, kurie jos nori, o ne tiems, kuriems jos reikia. Būdamas alkoholikas, aš pats paskutinis iš visų sužinojau, kad toks esu. Kiti prieš dešimtį metų man siūlė ieškoti pagal-

bos, bet aš pats tik prieš penkerius metus pradėjau tą klausimą "svarstyti". Šiandien matau, kad man AA reikėjo prieš dešimt metų, bet aš įstojau tik prieš trejus metus — tada, kai to norėjau.

Baigdamas noriu pastebėti, kad perskaityti minėtą straipsnį man buvo didelis malonumas, nes daug ten pateiktų minčių iki šiol tekdavo skaityti tik anglų kalba. Tikiu, kad, jei ne lietuviai alkoholikai, tai bent jų šeimos pasinaudos tais dvidešimt klausimų, pateiktų to straipsnio gale. Šiandien galima rasti pagalbos tiek alkoholikams, tiek jų šeimoms. Alkoholikai eina į AA susirinkimus ir mokosi gyventi be alkoholio, o alkoholikų žmonos (arba vyrai, jei žmona yra alkoholikė) lanko *Alanon* susirinkimus, mokydamiesi sugyventi su alkoholiku, ypač jei pastarasis dar tebegirtuokliauja. Jau yra ir lietuvių, lankančių tiek AA, tiek ir *Alanon*.

SU ŽMOGIŠKOM SILPNYBĖM, BET NEMARI

JUOZAS PRUNSKIS

Kardinolo Mermillod antkapyje yra įrašyti šie reikšmingi žodžiai: "Dilexit Ecclesiam" (Mylėjo Bažnyčia). Nors Bažnyčia, būdama žmonių junginys, turi ir žmogiškų silpnųjų, bet ji yra dieviškos kilmės — Kristaus įsteigta. Ji daug yra pasitarnavusi kultūrai, ypač dvasios kultūrai, bet ir dabar yra nepakeičiamas kultūrinis ir moralinis ramstis, nekalbant jau apie jos, kaip religinės tiesos nešėjos, vaidmenį. Tad meilė Bažnyčiai turi būti įrašyta ne tik antkapiuose, bet ir dabarties žmogaus širdyje.

Didįjį airių kovotoją už laisvę Danielių O'Connellį kartą vienas anglas parlamente pavadino popiežininku. O'Connellis atsiliepė, kad tas pravardžiavimas jo neįžeidžia, o teikia net garbę, nes popiežiaus vardas primena nenutraukiamą eilę, vedančią iki apaštalų ir Kristaus, o anglikonų tikyba teveda iki karaliaus Henriko VIII.

Tiesa, Bažnyčia yra pergyvenusi ir triumfų, ir labai sunkių dienų. Vienu metu sultonas Saladinus nusiuntė popiežiui Pijui II tokią žinią:

— Aš vykstu Šv. Petro bažnyčią pavertti mečete.

Į tai Pijus II atsiliepė:

— Laivas gali būti audros blaškomas, bet jis neskęsta.

Istorikas Macauly, aptardamas Von Rankės knygą "Popiežių istorija", rašė:

— Nėra ir nebuvo žemėje žmonių visuomeninio darbo, kuris tiek nusipelnytų susidomėjimo, kaip Bažnyčia... Neiškilo jokia kita institucija, kuri siektų tuos laikus, kai aukų dūmai rūko iš Panteono ir kai leopardai bei tigrai riaumuoja Flaviano amfiteatre. Garsiausieji karališkieji namai yra tik iš vakar dienos, palyginus su Bažnyčia. Nėra ženklų, kad jos ilgo dominavimo pabaiga artėtų. Ji matė pradžią visų vyriausybių ir visų tikybinių junginių, kurie pasaulyje egzistuoja, ir mes neturime užtikrinimo, kad ji nematys ir jų visų pabaigos. Ji buvo didi ir gerbiama pirmiau negu saksai įkėlė koją į Britaniją, pirmiau negu frankai perėjo Reina, kai dar graikų iškalba žydėjo Antiochijoje, kai dar stabai buvo garbinami Mekoje. Ji galės egzistuoti nesumažėjusiu gyvastingumu ir tada, kai koks nors keliautojas iš Naujosios Zelandijos plačių tyrumų sustos ties sulūžusio Londono tilto arka škiuoti Šv. Pauliaus bažnyčios griuvėsių...

Taip kalbėjo istorikas, kuris studijavo daugelio valstybių, tautų ir kultūrų žlugimą. Bažnyčia atsitiesia ir po sunkiausių likimo smūgių. Ištrėmime miręs popiežius Grigalius VII prieš mirtį kalbėjo:

— Mylėjau tiesą ir nekenčiau neteisybės, todėl mirštu ištrėmime.

Nežiūrint popiežiaus mirties ištrėmime, Bažnyčia nemirė. Net nekatalikas istorikas Gregorovijus pabrėžė:

— Krikščioniškoji religija buvo vienintelė užvara, prie kurios ištiško barbarų antplūdžio srovė.

Net ir filosofas Kantas savo veikale "Mintys žmonijos istorijos filosofijai" liūdi-
jo:

— Kad Europa visiems laikams nebuvo praryta hunų, saracėnų, totorių, turkų ir mongolų, tai popiežių nuopelnas. Be Romos hierarchijos Europa tikriausiai būtų tapusi despotų grobiu ir nuolatinių grumtynių arena arba būtų buvusi paversta mongoliškais tyrais.

Bažnyčia — Dievo kūrinys, bet sudarytas iš žmonių. Ji taip pat turi savų žmogiškų silpnybių, kai kuriais amžiais gana stipriai išryškėjusių. Taip yra ir dabartiniiais laikais, o vis dėlto su prancūzų mintytoju Juozapu de Maistre galėtume pasakyti:

— O šventoji Romos Bažnyčia, kol tik aš galėsiu kalbėti, skelbsiu tavo garbę. Sveika, tu nemirtingoji mokslo ir šventumo motina! Tu nešei šviesą į tolimiausius žemės pakraščius, kur tik apakusios valdžios nesudarė kliūčių tavo įtakai. Tu atnešei galą žmonių aukoms, barbariškiems ir gėdingiems papročiams, ignorancijos nakčiai. Kur tavo pasiuntiniai negalėjo prasiskverbti, ten ko nors trūksta žmonių kultūrai. Tavo popiežiai bus pripažinti pagrindiniais žmonių kultūros veiksniais, Europos vienybės kūrėjais, mokslo ir meno saugotojais, civilinių laisvių kūrėjais ir gynėjais, vergijos naikintojais, despotizmo priešais, žmonių geradariais.

Kartą Prancūzijos karaliaus Liudviko Pilypo ministeris Thiers, lankydamasis Romoje, paprašė popiežiaus audiencijos, bet su sąlyga, kad jam, protestantui, nereikėtų klauptis ir bučiuoti popiežiaus žiedo. Kai popiežiui Grigaliui XVI buvo apie tai pranešta, jis tik nusišypsojo ir pasakė, kad ministeris gali elgtis taip, kaip jam patinka. Ministeris įėjo. Visa aplinkos atmosfera jį taip paveikė, kad jis atsiklaupė ir pabučiavo kryželį popiežiaus sandale. Tada popiežius jį paklausė:

— Pone Thiers, ar jūs nesuklupote ant ko nors?

— Ne, — atsiliepė ministeris, — bet mes visi suklumpame popiežiaus didybės aki-vaizdoje.

Rašytojas Senkevičius, kalbėdamas apie popiežių priminė:

— Jūs esate tėvas, ir vaikai ateina prie

jūsų iš visų pasaulio šalių. Jūs esate sielų tėvynė.

Lyg pabrėžiant, kad Bažnyčios ir popiežiaus stiprybė eina iš Kristaus, Šv. Petro aikštėje, Romoje, esančiame obeliske įrašyta:

— *Christus vivit, Christus regnat, Christus imperat* — Kristus gyvena, Kristus viešpatauja, Kristus valdo.

Atmintina, kad iš 263 popiežių net 81 yra paskelbtas šventuoju, 33 mirė kankinio mirtimi, 7 paskelbti palaimintaisiais ir dar kai kurių, pvz. Jono XXIII, yra užvestos beatifikacijos bylos.

Šiomis dienomis dėl ateistinių diktatūrų, o taip pat ir dėl dvasiškuos atkritimų ir dėl pasauliečių abejingumo bei šaltumo Bažnyčia pergyvena sunkesnius bandymus, bet tai jokia būdu nėra jos pabaigos pradžia. Apie panašias dėmes šviesiame Bažnyčios kelyje iškalbingai yra pasakęs rašytojas Bougaud:

— Savo kelyje į amžinybę Bažnyčia neša tam tikrą skaičių silpnų ir ligonių, kurių negali palikti jų likimui. Ji taip pat už rankos veda ir didelį skaičių nusidėjėlių. Kadangi jie dažnai suklumpa, daugelis gauna klaidingą išpūdį apie Bažnyčią. Ji taip pat neša ir daug mirusiųjų, kurių papiktinantis gyvenimas sudaro daug dėmių ant balto jos rūbo. Tačiau visa tai neužtemdo jos grožio ir negali jo sunaikinti, nors kartais jį pridengia. Tai nesukliudo jos kelionės, nors kartais apsunkina. Kaip jos drabužiai bebūtų sutepti, iš esmės ji pasilieka visada tyra, nesmerktina. Kai kuriais laikotarpiais ji darosi panaši į savo dieviškąjį Sužieduotinį, kuris buvo apspiaudytas, aptekęs krauju, nustojęs viso didingumo. Tačiau, nors Bažnyčia yra piktnaudojama ir niekinama, kaip buvo ir su Išganytoju, nors ji kraujuoja iš tūkstančio žaizdų, ji pasilieka savo esme nepaliesta. Iš neišvengiamų silpnumų ir netobulumų sužydės nuolankumo, skaistumo. Dievo ir artimo meilės kilniosios gėlės. Mes tegalime tik stebėtis šiuo nepalyginamu sutvėrimu. Jos kūnas priklauso žemei, bet jos dvasia priklauso dangaus karalystei.

“Jėzaus sąjūdis”

Irena Kairytė

Paskutiniuoju metu gan dažnai tenka skaityti spaudoje, matyti televizijoje ar nugirsti kalbant apie neįprastą apraišką, surištą su Jėzaus vardu. Šiuo reiškiniu, kaip negirdėta ir nauja religine sąvoka, yra nemažas susidomėjimas.

Susiduriant su šių dienų populiariąja muzika, galima pastebėti, kad jos dalis yra parašyta religinėmis temomis. Milijonai muzikos plokštelių buvo išpirkta, kai pasirodė "Jesus Christ Superstar". Vėliau to paties vardo muzikinis pastatymas buvo paruoštas scenai, ir minios rinkosi jo pažūrėti. Šių įvykių stebėtojai iškėlė įdomų faktą, kad dar neseniai religiniai reiškiniai buvo laikomi atgyvenę ir greitai turi išnykti, o šiuo metu daugelis, ypač jaunimo, yra religija susidomėję. Taip pat yra žinoma, kad universitetuose religijos kursų klauso daugiau studentų, nors jų motyvai gal ir yra skirtingi nuo anksčiau studijavusiųjų.

Apie šias naujas apraiškas yra daug rašoma. Yra daug didesnių ar mažesnių leidinių. Vienas tokių laikraštėlių pasiekia net milijoną egzempliorių. Taip pat galima matyti ant automobilių prilipintų šūkių arba prie jaunimo krūtinės prisegtų ženkliukų su užrašu: "Jėzus tave myli".

Pastebimas labai didelis susidomėjimas Rytų religijomis, joga, Len, Budos mokslu, transcendentine meditacija. Galima išgirsti apie keistus kultus, kurių vienas yra demonų garbinimas. Visa tai rodo ypatingą nusiteikimą, labai jaučiamą šiame krašte.

Šiame straipsnelyje norėčiau paliesti vieną šių dienų sąjūdį, vadinamą įvairiais vardais: Jėzaus sąjūdis (Jesus Movement), Jėzaus Keistuoliai (Jesus Freaks), Jėzaus revoliucija, Dievo vaikai (Children of God). Kyla klausimai: kodėl tas sąjūdis atsirado, kas jame dalyvauja, kur ir kaip jis veikia?

Paskaičius apie šį sąjūdį, paaiškėja, kad jo pradžia yra netolimoje praeityje. Galima sakyti, kad tai yra atsakymas į 1960 metų Amerikos jaunimo siekius, viltis ir tų dienų įvykių išdavas. Užsidedimas, siekiant civilinių teisių juodiesiems, ir žygiai per pietines valstybes patraukė nemaža universitetinio jaunimo ir vyresniųjų akademikų. Taip pat ir nemažai įvairių religinių grupių dvasininkų dalyvavo toje veikloje. Iš dalies tam tikrą jaunimo dalį paveikė ir traagiški įvykiai — brolių Kennedy ir Martin L. King nužudymas. Netrukus suliepsnojo neramumai kolegijose ir universitetuose. Lyg kokia banga, pakilo tūkstančiai jaunimo protestuodami. Ypač didelės demonstracijos buvo organizuojamos prieš Vietnamo karą. Tuo metu daug studentijos ir dalis kito jaunimo tapo politiniais aktyvistais. Kaip šiandien matome, tie įvykiai greitai praėjo ir išviešpatavo tylą. Dalis to jaunimo užaugo, nurimo ir išsijungė į visuomeninį gyvenimą, o kita dalis perėjo į vadinamąją "subculture", sukurdamą savitą gyvenimo būdą, visai skirtingą nuo aplinkos. Tam gyvenimui būdinga: atsisakyti savo šeimos, visuomeninių, moralinių, religinių

normų, priešintis autoritetui, institucinei sąvokai ir ypač siekti naujos patirties. Prasidėjo judėjimas, pasireiškęs keistu gyvenimo būdu, moraliniu laisvumu, išskirtina išvaizda, rūbais ir ypač siekimu praplėsti savo patirtį bei sąmonę, naudojant įvairias priemones, augalus, chemikalus, narkotikus. Susidarė centrai, kur tokie iš namų ar universitetų išėję jaunuoliai susibūrė. Dalis jų yra žinomi hippie vardu. Su tokiu gyvenimo būdu prasidėjo socialinės, mediciniškos ir psichologinės problemos. Dažnai buvo galima skaityti spaudoje ir girdėti žiniuose apie tragedijas šeimose, pabėgus vaikams iš namų. Kai kurie žuvo keistomis aplinkybėmis, kiti pateko į beprotnamius ar kalėjimus. Tūkstančiai, pasirinkę skurdą, egzistavo kai kurių didmiesčių varginguose rajonuose. Atrodo, kad tokie klaidžiojimai ir ieškojimai daugeliui parodė, kad jie daug prarado, bet nesurado ieškoto "rojaus". Praradę viltį, puolė į nusivylimą.

Įdomu, kad daugelis jaunuolių, priklausę tam gyvenimo būdui, buvo kilę iš turtingų miestiečių šeimų. Pietinėje Kalifornijoje buvo paruošta studija, pateikusi tokius duomenis: 72% buvo kilę iš turtingų šeimų, daugumas paliko namus, būdami vidurinėse mokyklose (High Schools), mažiau iš universitetų. Daugelis naudojo narkotikus ir vedė laisvą gyvenimą.

Tokioje aplinkoje 1967 m. San Francisco mieste, kur buvo įsikūręs ypač didelis benamių jaunuolių centras, pagarsėjusiame Haight-Ashbury rajone, prasidėjo Jėzaus sąjūdis. Šiuo sąjūdžiu susidomėjo australas Peter Michelmores ir jį aprašė knygoje "Back to Jesus". Jis praleido daug laiko, keliaudamas po Ameriką, susipažindamas su tuo sąjūdžiu, užmegzdamas ryšius su jo nariais ir vadovais, lankydamas jų bendruomenes. Savo knygoje jis pastebi, kad visur sutiko asmenis, kurie pareiškė išpažįstu Jėzų, kaip savo išgelbėtoją, kad Jis esąs jų gyvenimo centras, o save jie vadino atgimusiaisiais krikščionimis.

Los Angeles ir Seattle miestuose įsikūrė misijos gelbėti jaunimui. Toms misijoms vadovavo vadinamieji gatvių misijonieriai,

užsidegėliai, kurie sakėsi gelbsti hipius iš velnio nagų. Vienas jų pats pirmiau buvęs narkotikų naudotojas, bet, skaitydamas Šv. Raštą, išgyveno didelį religinį atsinaujinimą. Kai jis kitiems pasakojo savo gyvenimo istoriją, dalis klausytojų pasekė jo pėdomis.

Ne visi tie vadinamieji gatvės misijonieriai buvo perėję dvasinę krizę, naudodę narkotikus ar dalyvavę kriminaliniuose nusikaltimuose. Minėtas australas žurnalistas aprašo vieno jauno vyro istoriją. Jis buvo labai gabus mokinys vidurinėje mokykloje. Ją baigęs, gavo pasiūlymus ir stipendijas į žymiuosius Amerikos universitetus: Yale ir Harvard. Jų atsisakęs, kurį laiką lankė kolegiją netoli savo namų, bet ir iš jos išstojė, tapdamas gatvės misijonierium. Kadangi buvo labai iškalbus ir su giliu tikėjimu skelbė Jėzų, daugelis jo klausė, o kiti juo pasekė. Minėtas žurnalistas jį sutiko Miami mieste demokratų partijos suvažiavime. Jį rado stovintį jaunimo susirinkimo vietoje su didžiuliu kryžium. Vienas jo draugas tokį kryžių nešė iš Louisianos į Washingtoną, pakeliui sakydamas pamokslus. Ne tik Amerikoje jis veikė, bet buvo nukeliauęs ir į Vokietiją, kur, nešdamas kryžių, per vertėjus pamokslavo. Jis sakosi turįs pašaukimą visur skelbti Jėzų Kristų. Šv. Dvasia jo gyvenimui duodanti kryptį. Pasukinėmis žiniomis, 1973 m. tas jaunas vyras buvo Europoje ir planavo kelionę su kryžium už geležinės uždangos.

Dalis Jėzaus sąjūdžio narių yra susibūrę krikščioniškose bendruomenėse. Daug jų yra Pacifiko pakrantėje: Kalifornijoje, Oregone ir Washingtono valstybėje. Jos yra pasivadinusios įvairiais vardais, surištais su Šv. Rašto simboliais: "Gyvasis vanduo", "Tavo žodis yra tiesa" ir kt. Tose bendruomenėse prisiglaudžia daug anksčiau miestuose gyvenusių jaunuolių, kurie yra pasitraukę iš visuomenės. Daugelis jų turi emocijų problemų, ieško savo gyvenimo krypties. Gyvendami bendruomenėje, turi pasiduoti griežtai drausmei, daug laiko yra skiriama Šv. Rašto skaitymui, maldai ir darbui. Kai kurie prie tokio gyvenimo nepri-

A. Galdikas

Pavasaris
eina

tampa ir sustoja tik trumpam laikui savo kelionėse — klaidžiojimuose.

Savotiška veikla pasižymi viena grupė, vadinama Children of God (Dievo vaikai). Apie šią radikalią grupę, patraukiančią daug jaunimo, yra susidariusi gan neigiamą nuomonė. Jų programa reikalauja, kad šiai grupei priklausantieji turi atsisakyti savo tėvų, darbo, bažnyčios. Kai kurie tėvai pareiškia, kad jaunuoliai per prievartą būvę paimti ir priversti gyventi jų bendruomenėje. Dėl kai kurių neaiškių įvykių ir kaltinimų jie yra priverčiami iš įvairių vietovių pašalinti. Vienas didžiausių jų centrų buvo Dallas, Texas, bet nuo 1972 m. iš ten yra pašalinti. Ta grupė yra priversta keisti gyvenvietę, kartais turi slapstytis. Dalis jos narių yra išsikėlę į Europą ir Pietų Ameriką. Dėl jų gyvenimo būdo ir veiklos iš dalies yra atsakingi jų vadovai, kurių idėjos ne visiems priimtinos. Tokiems vadovams, vadinamiems vyresniaisiais arba seniūnais, duodamos neribotos teisės. Jie iš savo narių reikalauja visiškai atsisakyti savo asmeniško galvojimo. Šios grupės stebėtojai

pažymi, kad tiems vadovams pavyko jaunuolius nustatyti prieš visuomenines, religines ir politines institucijas, sukelti neapykantą papročiams ir idėjoms, kuriomis Amerika vadovaujasi. Ypač tokią įtaką turįs šios grupės įkūrėjas David Berg, skandinavų kilmės asmuo, dažnai pervertinąs ir keistai įsivaizduojąs savo pasaulimą.

Kiek problemų ta grupė sukėlė, paaiškėjo, kai dalis tėvų pradėjo ieškoti savo vaikų, kurie buvo palikę namus arba savo noru, arba buvo per prievartą paimti. Tokie veikloje pasireiškė vienas juodukas Ted Patric, dirbąs bendruomenės reikalams Kalifornijos gubernatoriaus žinioje. Jis parodė daug pastangų pagelbėti tėvams ir apkeliavo tūkstančius mylių, ieškodamas dingusių vaikų. Suradęs tokius jaunuolius, jis vartoja griežtas priemones, savotišką "smegenų plovimą", kad tokių jaunuolių grąžintų į normalų gyvenimą ir pakeistų jo galvosena. Daug tėvų jį remia, bet kiti prieštarauja, nes mano, kad jis naudoja neteisėtas priemones. Kartais jis tokias priemones panaudoja ir prieš pilnamečius.

nepriklausančius tai radikaliai grupei, todėl yra keliamas asmens laisvės klausimas pasirinkti savo gyvenimo būdą.

Jėzaus sąjūdžio veikloje galima sutikti ne tik paprastus jaunuolius, bet ir žymias filmų bei sporto pasaulio asmenybes. Bet gal sunkiausiai išaiškinamas reiškinys yra tas, kad šiam sąjūdžiui priklauso Amerikos jaunosios kartos žydai. Šis faktas sukėlė daug susirūpinimo žydų religiniams vadovams ir visai jų bendruomenei. Dalis žydų jaunimo, palikęs šeimas ir bendruomenę, sakosi tai darę dėl to, kad nerado ten artimo ryšio. Vienas jaunas žydas taip nupasakoja savo kelią į Jėzaus sąjūdį. Jam bekeliaujant iš vienos vietos į kitą, pasitaikė sutikti kelis krikščionis, kurie priklausė bendruomenei. Jie ir jį pasikvietė ir priėmė su meile. Tada jis pajutęs, kad tas jų rūpestis juo ir meilė nebuvo tik žmogiška apraiška, bet buvo iš Dievo. Kai jis apie tai kalbėjo jį globojantiems, jie paaiškino jam apie Jėzų Kristų. Tad ir jis Kristų priėmė savo gyvenimo vadovu. Įdomu, kad žydai, tapę Jėzaus sąjūdžio nariais, nesijaučia atsiskyre nuo žydų. Tuo jie skiriasi nuo konvertitų į krikščionybę. Žydai pasižymi ak-

tyvia veikla čia, Amerikoje, bet nemaža jų grupė išvyko į Izraelį. Ten jie sukėlė taip pat nemaža nerimo, nes savo evangeliniu uolumu stengiasi pasiekti jaunuosius žydus, skelbdami savo naujai atrastą tikėjimą Jėzumi Kristumi. Praėjusiais metais tokių žydų misijonierių Izarelyje buvę apie 1200. Izraelio valdžia svarsto, ar juos pašalinti iš krašto. Yra net balsų pašalinti visus krikščionis misijonierius, bet kiti tai laiko neteisingu veiksmu.

Kiek žinoma, Jėzaus sąjūdis yra kilęs Amerikoje ir tik vėliau paplitęs kituose kraštuose. Kaip rašoma Vokietijoje leidžiamame žurnale "Oekumenische Rundschau", ten taip pat lygiagrečiai gimė toks sąjūdis, kurio atsiradimo priežastimi laikoma jaunimo asmenybės krizė. Aiškinama, kad pokario šeimos turėjusios įvairių problemų ir daugeliu atvejų nepajėgusios savo vaikams perduoti idealų ar juos išauklėti pastoviais asmenimis.

Kaip yra šis sąjūdis vertinamas? Juo domisi teologai, sociologai, psichologai, spaudos žmonės ir daugelis kitų. Šiuo klausimu yra parašyta nemaža knygų ir straipsnių. Vertinimai yra įvairūs, nuo teigiamų

A. Galdikas

Sodyba

iki visiškai neigiamų. Vis dėlto atrodo, kad daugumas neturi galutinės aiškios nuomonės, gal ir dėl to, kad šis sąjūdis gyvuoja dar tik tokį trumpą laiką, tad nebuvo galima jo geriau pažinti. Kai kurie reiškiniai, surišti su Jėzaus sąjūdžiu, yra keisti, nesuprantami, kartais neigiami, todėl daugumas stebėtojų laukia, ką parodys ateitis. Vis dėlto jau ir dabar išryškėja keletas to sąjūdžio bruožų.

Jėzaus sąjūdžio nariams, ypač jaunuoliams, yra vienas gan bendras bruožas — jie yra kilę iš šeimų, kur buvo sunku rasti ryšį su tėvais. Daugelis išgyveno asmenišką krizę. Išpažindami Jėzų, jie rado naują ryšį. Priklausydami grupei, jie surado šeimą. Daugelis, krikščioniškai galvodami, jaučia pagarbą tėvams, bet sako, kad visa jų meilė priklauso Jėzui.

Daugelis sąjūdžio narių yra buvę aktyvūs universitetų demonstracijose prieš Vietnamo karą, dalyvavę politinėje veikloje, bet nuo to laiko, kai tapo Jėzaus sąjūdžio nariais, mažai reikšmės skiria savo ankstyvesnei veiklai. Taip pat yra praėję rūpestis socialiniu teisingumu. Kai kurie kritikai iškelia faktą, kad sąjūdžio nariai yra susižavėję Jėzaus asmeniu, bet traukiasi nuo realybės, koncentruodamiesi tik į save.

Vienas ryškiųjų sąjūdžio bruožų yra didelis tikėjimas antruoju Kristaus atėjimu mūsų dienose. Tai yra viena priežasčių, kodėl Jėzaus sąjūdžio nariai traukiasi iš pasaulio ir užsidaro savo susikurtose bendruomenėse. Pamokslininkai, skelbia šias idėjas, sutraukia minias žmonių. Toks nepasitikėjimas pasauliu ir jo institucijomis izoliuoja tuos žmones nuo visuomenės. Pasaulis jiems yra šaltas ir beprasmis, todėl nei darbas, nei didesnis dalyvavimas visuomeniniame gyvenime jų netraukia. Į tai atsakymas yra besąlyginis pasivedimas Viešpačiui Jėzui Kristui. Bendruomenė esanti priemonė pilnutiniam asmens išugdymui.

Psichologai į šį reiškinį kritiškai žiūri ir laukia, kokią įtaką šis sąjūdis turės asmenims su įvairiomis emocinėmis problemomis, kaip jie jas spręs, kokios bus pasekmės, kai praeis pirmą kartą užsidegimas.

Kai kurie jau dabar daro komplikotas išvadas ir abejoja sąjūdžio verte, nes jis paskatina ir remia tokius asmenis, kurie nepajėgia tvarkyti savo gyvenimo.

Nelengva atsakyti, kokia yra Jėzaus samprata tame sąjūdyje, nes jis yra išėjęs iš organizuotų bažnyčių ribų. Stebėtojai pasisako, kad reikia pripažinti narių tikėjimą, kad jie, išpažindami Jėzų, per Šv. Dvasią gauna jėgų pakeisti savo gyvenimui. Tokia prasme Jėzus yra didelė vidinė jėga. Tipiška sąjūdžio apraška yra emocinis religinis išgyvenimas.

Keliamas klausimas, ar šis sąjūdis išliks ilgesnį laiką, ar praeis, kaip praėjo daugelis įvairių buvusių sąjūdžių, nepalikusių jokių pėdsakų. Manoma, kad tai priklausys nuo to, kaip nariai laikysis, kai kokie didesni bandymai pareikalaus apsispręsti už Kristų. Viena teologė, vertindama šį sąjūdį, taip rašo: "Būti Kristaus sekėju reiškia priimti Kristaus kryžių". Nežinia, kaip šie naujai Kristumi susižavėjęsiai apsispręs, kai sutiks sunkenybes.

Jėzaus sąjūdis yra iškėlęs ne vieną klausimą krikščionims ir nekrikščionims. Pavyzdžiui, kodėl tiek daug tūkstančių, turėjusių ryšį su krikščionybe, nerado Jėzaus savo bažnyčiose, turėjo pereiti didžiausias asmenišką krizę ir vėl sutikti Kristų naujame sąjūdyje, skelbti Jį savo Išganytoju ir Viešpačiu? Kitas klausimas: ar galima tikėti, kad Jėzus Kristus yra Viešpats ir nebūti visišku Jo sekėju, nors tai ir sukeltų didelius prieštaravimus gyvenime, nes reikia atmesti pasaulį, kultūrą, civilizaciją? Atrodo, kad Jėzaus sąjūdžio nariai tikrai pasisako, kad kito kelio nėra — vienintelis kelias, visko atsisakant. Ne vienas klausia: gal tie, kurie sakosi esą krikščionys, tikrai nelidija Kristaus savo gyvenimu?

Grįžtant prie aukščiau cituotos teologės, galima rasti šiai apžvalgai tinkamą užbaigą: "Šv. Dvasia beveik visuomet pasirenka netikėtą laiką ir vietą, pasirenka, kam ji apsiireikš. Tad būtų neišmintinga per greit nuvertinti šį, gal būt, teigiamą pasireiškimą — šiandieninį Jėzaus atradimą".

Seksas dabarties mitų Panteone

A. Paškus

Čia spausdiname dalį kun. dr. A. Paškaus paskaitos, skaitytos studentams. Iš paskaitos yra išleisti kai kurie terminai, sakiniai ar aprašymai, kurie mūsų vyresniosios kartos skaitytojams galėtų "rėžti" ausis. Jaunimas, be abejo, tokius dalykus priima labai ramiai, nes amerikiečių spaudoje (taip pat ir katalikiškoje) šios rūšies klausimai nagrinėjami labai atvirai ir paprastai. Kai kurie vyresnieji prie to nėra pripratę. Tad jeigu kurį nors tokie dalykai erzina, prašome šio straipsnio neskaityti. Nori ar nenori sutikti, lytinės srities klausimai šeimose yra labai aktualūs; nuo jų supratimo, nuo vienokio ar kitokio jų išsprendimo dažnai priklauso šeimos vienybė ir laimė. Tad manome, kad šiuos klausimus kartais panagrinėti yra labai naudinga.

Kai kam nepatiks ir čia vartojamas žodis "seksas". Juk tai nelietuviškos kilmės

terminas. Tačiau be jo ateityje mums, tur būt, bus neįmanoma išsiversti, nes gero grynai lietuviško atitiktens neturime. O pagaliau juk jau seniai vartojame šios šaknies būdvardžius "seksualinis", "seksualus", tad nebus didelio nusikaltimo, jeigu iš jų pasidarysime ir daiktavardį.

Redakcija

Dabarties mitų Panteone seksui užleista viena pačių reikšmingiausių vietų. Ten, lyg graikiškasis Olimpas, jis skęsta tikrų ir netikrų mitų miglose. Ten, toje Olimpo viršūnėje, sukasi amžinasis mitų mirties ir gimimų ratas. Tikrovės šydui prasiskleidus, nyksta vieni, bet ant jų trašios dirvos gimsta nauji. Vieni ir kiti, gyvieji ir mirusieji, tikri ir klaidingi mitai skleidžia žmogaus elgesį bei jo asmenybės augimą įtakojančias jėgas. Vienos tų jėgų žmogų skurdina, ki-

Naudota medžiaga

1. Back to Jesus. Peter Michelmores. Fawcett Publ. 1973.
2. Jesus and the Star System. Doris Donnelly. "America", Oct. 30, 1971.
3. High on Jesus. J. W. Donohue. "America", Aug. 4, 1973.
4. Jesus Revolution. "America" June 26, 1971.
5. Jesus befiel—wir folgen! Was steht hinter dem Glauben der Jesus-People? Von Ruediger Reitz. "Oekumenische Rundschau", Vol. 21, 3, Jul. 1972.
6. The Jesus Movement — Impact on Youth, Church. "US News and World Report", Vol. 72, March 20, 1972.
7. Technology, Technique, and the Jesus Movement. W. F. Graham. "The Christian Century", Vol. 90, May 2, 1973.
8. Deprogramming Jesus Freaks and others. Can America Tolerate Private Inquisition? W. F. Willoughby. "The Christian Century", Vol. 90, May 2, 1973.
9. Jews for Jesus in Israel. "Time", Vol. 101, No. 26.
10. The Jesus People: Old Time Religion in the Age of Aquarius. R. Enroth, E. E. Erickson, C. B. Peters. 1972. Knygos apžvalga, paruošta D. L. Warren. "Commonweal", Vol. 97:44, Oct. 13, 1972.

tos — tvirtina. Vienos jį kreipia nykimo, o kitos — augimo kryptimi. Kad tų priešingų srovių verpetuose nepaskęstume, reikia išvalios kritikos šviesa pasklaidyti Olimpą supančius rūkus. Užtat, eidami painiais seksualinių mitų labirintais, ir pabandytume skirti tikrovę nuo iliuzijų, klaidinguosius mitus nuo tikrųjų.

Klaidingųjų mitų galerija tokia gausi eksponatais, kad lankytojas akylesnį dėmesį tegalės atkreipti tik į keletą jų. Pradėsimė nuo paprasčiausių. Pvz. sakoma, kad lytinis gyvenimas yra tik jaunesniesiems, o vyresniesiems šis klausimas arba visai neaktualus, arba jie toli gražu nejaučia tiek malonumo, kaip jaunesnieji. Mokslininkai specialistai šį mitą visiškai paneigia.

Dar neišnyko ir tas "pasyviosios" moters mitas, sakąs, kad moteris gali pasilikti "rami" ir "abejinga" lytinio akto metu. Aktyvoji rolė priklausanti tik vyrui. Tik jis esąs atsakingas už šio akto pasisekimą. Vis dėlto klinikinė patirtis rodo, kad pasyvi moteris įneša daug nepasitenkinimo į vedusiųjų gyvenimą.

Juslinio vyro bei juslinės moters mitas taip pat skleidžia nuomonę, kad protingieji žemės dvikojai esą taip persunkti eros syvų, kad jie visada pasiruošę leisti "meilės nuotykių" kelionėn. Seksas juk esąs vienas tų biologinių poreikių, kaip pvz. maistas, kurio reguliaraus priėmimo reikalaujanti organizmo sveikata. O sekso "valgis" esąs toks saldus, kad reikėtų būti pakvaišusiam, jeigu nuo jo susilaikysi laikinai arba ir visą gyvenimą dėl aukštesnių idealų. Be to, seksas esąs geriausia priemonė praleisti laisvalaikiiui. Tokių iliuzijų pagauti dabartinės lytinės revoliucijos sekėjai ir laiko prieš vedybinį lytinį gyvenimą pageidautinu, primitivu ir naudingą jusliniam kūnui. Užtat jie šaiposi iš skaistybės ar vedusiųjų ištikimybės. Iš tiesų, jei žmogaus meilė neskiria nuo "prožmogių" meilės, tai sekso revoliucionieriai yra teisūs. Tada ir vakarų kultūros nešėjai turėtų eiti į primityviųjų "meilės mokyklą".

Tokie samprotavimai nei nauji, nei revoliucionieriški. Tiesa, jie puikiai telpa "Playboy" meilės filosofijos rėmuose, kuriuose moteris paverčiama "zuikyte" vyro pasilinksminimui. Bet tokius papročius užtiksimė ir primityviose gentyse. Pvz. užklydusį svečią eskimas ne tik pamaitins ir pagirdys, bet jam ir savo žmoną ar dukterį pasiūlys. Eskimo elgesys yra visai nuoseklus ir suprantamas. Jo įsitikinimu, moteris, būdama žemesnis sutvėrimas, privalo tarnauti vyro poreikiams. Vakarietiškas eskimo brolis šitokią pažiūrą į moterį jau seniai palaidojo istorijos archyvuose. Mėginti ją vėl išskirti reikėtų bandyti žmonijos evoliucijos smailę atsukti atžangos keliu. Juk šiandien išvalgio psichologija aiškiai sako, kad tas, kuris tarpusavio santykiuose kitą asmenį naudoja savo tikslams, apie meilę neturi jokios nuovokos. Tas, kuris meilės santykiuose, pamiršęs partnerį, naudojasi tik jo kūnu, kad atleistų savo fiziologinę įtampą, ten teatras tik skurdų pasitenkinimą.

Kai kurių nuomone (E. C. Kennedy), "Playboy" žurnale reikalas neina apie seksą, bet apie vyro savivoką, apie jo pasitikėjimą savimi. Žurnalo prabangiška išvaizda, sekso simboliais, lyg sofistikuota vaikų kalba, vyro baimė sušvelninama, bet visiškai ji nepašalinama. Tartum koks ramstis bent laikinai paspiria nuolat besvyruojantį vyrišką savęs pasitikėjimo pastatą. Kai kurių sociologų nuomone, "Playboy" žurnalas ir yra skiriamas psichologiškai nesubrendusioms, neišsivysčiusioms asmenybėms. Tokių, matyt, esama nemaža, nes jo prenumeratorių skaičius viršija šešis milijonus.

Erotika persunktoje aplinkoje vešliai klesti ir kitas mitas, skelbiąs seksą esant pagrindiniu žmogaus veiksmų akstinu. Seksas atrakinąs gyvenimą stumiančias jėgas. Jo ugnis, kaip saulės šviesa, palaikanti žemėje gyvybę. Jo aistra, lyg žemės traukiamoji jėga, sujungianti žmones į glaudžius ryšius. Iš tiesų, seksas yra viena reikšmingiausių asmenybės dimensijų. Tačiau jokiū būdu jis nėra nei visuotinis, nei vienintelis žmogaus veiksmų akstinas. Žmogaus gyve-

dime yra svarbesnių dalykų, pvz. fizinio bei psichologinio saugumo jausmas. Be jo vargu ar individas sugebėtų palaikyti bet koki normalų santykį su kitais. Atimk, pavyzdžiui, iš žmogaus laisvę, darbą, maistą, ir pamatysi, kas atsitiks su jo lytiniu potraukiu. Faktas, kad seksas nėra nei kertinis žmogiškosios veiksenos akmuo, nei raktas į jo problemų sprendimą. Jei kieno gyvenime seksas yra tapęs viskuo, pagrindine ir vienintele gyvenimo vertybe, jei kieno galva nuolat apsėsta mintimis, kaip greičiau sutiktą priešingos lyties asmenį nuvesti į lovą, tas tegul atidžiau patyrinėja savo gyvenimą, o gal ir galvą.

Kai individas atplėšia seksą nuo kitų žmogiškųjų santykių, kai erotinis impulsas nepalenkiamas aukštesniems poreikiams, tada jis darosi nebepajėgus intymiam savęs pasidalinimui. Su kiekvienu nauju lytiniu santykiu jis vis pašliaužia giliau į narcistinę savimeilę. Tik paklauskime, kaip tėvas, kalbėdamas apie savo šeimą, pabrėžia žodelį "mano": mano žmona, mano vaikai, mano vaikaičiai, mano sūnus, mano duktė ir t.t. Dažnai klausytojo ausys šiame žodelyje "mano" pajus subtilią, narcistinę savęs meilę. Dėl to narcistinio žodelio dažnai vaiduose atsiranda psichologinės sunkenybės. Kitaip tariant, seksas individo savimeilės nepanaikina, priešingai — ją dar padidina. Kai seksualiniai mitai visą aplinką suerottina, tada ir pats seksas nustoja savo gėmės ir savo prasmės. Panseksualinė atmosfera sunaikina sekso turiningumo galimybę, pašalina iš jo šilumą, savaimingumą, priimantį artumą — tas taip reikalingas pilnutinės meilės savybes. Mitas "seksas — viskas" ypač apsunkina psychoseksualinį brendimą. Paviršutiniška ir iškreipta sekso interpretacija jaunuolių taip supainioja, kad jis nei beįvertina, nei bežino, ką reiškia seksą įjungti į visą savo asmenybės statinį. Anas mitas stumia jį į per ankstyvą lytinį intymumą, kuriam psichologiškai jis dar nėra pasiruošęs. Gal būt, nėra pripuolamybės, kad daugelio žmonių psychoseksualinis brendimas ir pasilieka "užšalęs" paauglio stadijoje. Ten jis ir pasiliks tol, kol sekso

mitai formuos jo asmenybės ir jo gyvenimo supratimą.

Nereikia pamiršti, kad žmogiškasis seksas nėra vienprasmė apraiška. Kitaip saktant, jis tarnauja ne tik įtampos atleidimui (subjektyvinis tikslas), ne tik rūšies palaikymui (objektyvinis tikslas), bet ir kaip simbolinė kalba, išreiškianti kitus, neerotinius dalykus. Užtat seksas gali būti, ir iš tikrųjų dažnai yra, piktnaudojamas. Štai keletas tokio piktnaudojimo pavyzdžių. Paprastai lytiniai santykiai žmonėms reiškia meilę. Bent taip turėtų būti. Tad jie ir linkę lytinius santykius sutapatinti su meile, pasiduodami "seksas — meilė" iliuzijai. Šios iliuzijos pagauti, jie dažnai ir ieško lytinių santykių, tikėdamiesi juose surasti meilę. Deja, per ankstyvas meilės su seksu suplakimas ne tik atima seksui džiaugsmą, bet apsunkina ir tolimesnį meilės skleidimąsi. Ne retai jaunuolės mergaitės kompulsyviu palaidumu trokšta išsigyti populiarumo. Pirminis jų palaidumo akstinas pasąmonėje nėra lytinės įtampos atlaida, bet noras būti mylimom ir reikalingom (Judd Marmor). Taip pat galima pasakyti, kad isteriškų moterų suvedžiojantis flirtas yra ne kas kita, kaip mažų mergyčių būdas į save atkreipti suaugusiųjų dėmesį. Kai šio žaidimo nesupratęs vyras kvietimą priima, tada tos "mergytės" ne juokais išsigąsta. Mat, jos nėra pajėgios brandžiai suaugusiųjų meilei.

Ir vienišieji sekso pavidalu tiesia rankas į kitą asmenį, vildamiesi apsisaugoti nuo vienatvės siaubo. Deja, toks suartėjimas palieka dar gilesnius vienišumo randus, paversdamas iliuzija ir viltį meilei, ir prasmę seksui. Kai kurie griebiasi sekso, norėdami įrodyti savo vyriškumą ar moteriškumą. Kai kas sekso pagalba stengiasi pavergti ir manipuliuoti kitus (pvz. žmonos vyrus). Kai kurie seksą panaudoja kaip rykštę nuplakti save ir kitus (pvz. tėvus, mylimuosius, žmonas, vyrus). Kai kurie, labai paradoksiškai, sekso pagalba bando išvengti gilesnės asmeninės draugystės. Žodžiu, lytiniai santykiai yra toji kalba, kuria galima žmogų paglostyti arba nuplakti, pagydyti arba sužeisti. Užtat teisingai paste-

Skyrių tvarko DANUTĖ BINDOKIENĖ

ŠIS TAS IŠ LIETUVOS KINEMATOGRAFININKU VEIKLOS

Ši pavasarį Vilniuje vyko IV-sis Lietuvos Kinematografininkų sąjungos suvažiavimas, kuriame buvo aptarti praėjusiojo penkmečio darbai ir išklaudyta papeikimų, "kad kūryba vis dar neatitinka visų partijos reikalavimų".

Per prabėgusį penkmetį Lietuvos kino studijoje sukurta 16 meninių, 2 televizijos, 63 dokumentiniai, 55 mokslo populiarinimo ir užsakinės juostos, 9 reklaminiai filmai ir 234 kino žurnalai.

Meninius filmus Lietuvos kino studija pradėjo gaminti prieš 15 metų. Paskutiniojo penkmečio yra 16 meninių filmų juostų. Šešios jų — praeities temomis (tolimosios ir artimesnės istorijos įvykiai): "Tas prakeiktas nuolankumas", "Akmuo ant akmens", "Herkus Mantas", "Vyrų vasara", "Žaizdos žemės mūšų", "Jausmai". Iš likusiųjų 10

---

bima, kad "visokia lytinė veikla, kuri sukuria tarp dviejų žmonių distanciją arba kuri vieną ar kitą partnerį palieka skausme, gėdoj, kaltėj ar įžeidime, yra nelaimė ir perversija, net jei anatomiškai ir legalūs jos priedai yra "normalūs" (John Racy, psichiatras). Taigi lytinio akto simbolika yra labai plati. Ji gali eiti meilės ar neapykantos, žmogiškosios asmenybės ugdymo arba griovimo kryptimis. Seksą su meile tapatinąs mitas žmogų apakina šių alternatyvų atžvilgiu. O akklajam yra labai lengva įkristi į duobę.

(b.d.)

juostų, dvi yra skiriamos vaikams — "Gražuolė" ir "Naktibalda", dvi jaunimui — "Kai aš mažas buvau" ir "Maža išpažintis", kitos nagrinėja suaugusiųjų problemas.

Apie dokumentinius filmus, jų režisierius, dailininkus ir operatorius jau esame ne kartą rašę "L. Lietuviams". Paminėtina, kad š.m. pradžioje debiutavo naujas lietuviškas dokumentinis filmas "Maratonas balne" (autoriai — V. Starošas ir R. Šilinis). Filmą pasakoja apie praėjusių metų dvi-račių lenktynes Praha - Varšuva - Berlynas; yra trijų dalių ir spalvotas.

(Lit. ir Menas", Nr. 10 ir

"Gimtasis kraštas". Nr. 6, 1974)

NUOTRUPOS

* Šiaulių dramos teatre įvyko ketvirtoji šio sezono premjera — V. Mykolaičio-Putino dviejų dalių drama "Valdovas". Režisavo vilnietė A. Ragauskaitė, pagrindinius vaidmenis atliko P. Piaulokas, E. Jasnauskaitė, N. Mirončikaitė ir kt.

* Vilniuje atidarytas visuomeninės, politinės, socialinės, ekonominės literatūros knygynas "Mintis", kuriame bus platinama trylikos mokslo sričių literatūra. Tai jau 27 knygynas Lietuvos sostinėje (visoje Lietuvoje veikia 180 knygynų).

* Akademinio dramos teatro vyriausiajam režisieriui H. Vancevičiui Kultūros ministerija paskyrė premiją už bendradarbiavimą su poetu J. Marcinkevičium, statant jo dramas "Mindauga" ir "Katedra".

* Geologai nustatė, kad Kauno marių dugne yra stori smėlio klodai. Šis gamtos

Skyrių tvarko JUOZAS VAIŠNYS, S.J. / Patarėjas — PROF. PETRAS JONIKAS

PRIEVEIKSMIŲ VARTOJIMO KLAIDOS

MINTIJAI nevartotina vietoj *atmintinai*. Pvz.: *Ši eilėraščių reikia mintinai (= atmintinai) išmolti. Atmintinai* reiškia "turėti atmintyje, sakyti iš atminties". *Mintinai* reikėtų "atlikti kokį nors veiksmažodį mintimis, mintyse". Pvz.: *Aš mintinai (t.y. mintyse) suskaičiavau, kiek čia dalyvavo žmonių. Aš mintinai (t.y. mintimis) peržvelgiau visą savo praėjusį gyvenimą.*

NEIŠPASAKYTAI dėl blogos darybos taisytinai į *neapsakomai*. Pvz.: *Buvo neišpasakytai (= neapsakomai) gražūs rudens vakarai.*

NEUŽILGO yra grynai slaviškos darybos žodis, taisytinai į *netrukus, tuoj, greitai*. Pvz.: *Palauk, neužilgo (= netrukus, tuoj) aš ateisiu.*

PILNAI yra nevartotinas vietoj *kaip reikiant, gerai, visiškai*. Pvz.: *Jis sugrįžo pilnai (=kaip reikiant, gerai) pailsėjęs. Tėvas pilnai (=visiškai) pritarė sūnaus planams.*

SEKANČIAI daugelis vartoja, nusižiūrėję į rusų ar vokiečių kalbą, vietoj *taip, šitaip, tokia eilės tvarka* ir pan. Pvz.: *Į valdybą buvo išrinkti sekantys (=šie) asmenys, kurie pareigomis pasiskirstė sekančiai (= kurie taip pasiskirstė pareigomis). Dalykai*

---

turtas bus panaudotas dujų silikato plokštėms ir silikatinėms plytomis gaminti. Vien tik "Bituko" silikatinė dirbinių gamykla 1975 m. kasdien sunaudos apie 600-700 kubinių metrų iš marių dugno iškelto smėlio.

programoje išdėstyti sekančiai (=šitaip, tokia eilės tvarka).

SENAI ir **SENAI** yra du skirtingirieveiksmiai. Pirmasis nusako tam tikrą subjekto požymį, pvz.: *Jis senai (=t.y. kaip senis) atrodo. Jis senai (t.y. kaip senis) nukalbėjo.* Antrasis žymi laiką, pvz.: *Seniai, labai seniai gyveno diedukas ir bobutė.*

VISO — iš *viso*. Pvz.: *Viso (=Iš viso) susirinkime dalyvavo apie 50 žmonių. Viso (= Iš viso) surinkta tūkstantis dolerių.* Lietuvių kalboje kilmininkas vienas nėra linkęs prieveiksmėti. Dažniausiai jis prieveiksmėja su prielinksniais, pvz.: *be galo, iš tiesų, iš lėto, iš tikrųjų, iš viso* ir t.t.

KAI KURIŲ PRIELINKSNIŲ DALELYČIŲ IR JUNGTUKŲ VARTOJIMO KLAIDOS

ANT, be kitų atvejų, vartojamas su kilmininku žymėti vietai ar daiktui, kurių viršuje kas yra, pvz.: *Knyga guli ant stalo. Žvirbliai tupi ant stogo.* Prielinksnis *ant* vartojamas ir su veiksmažodžiais *pykti, širsti, bartis* ir pan., pvz.: *Dėl ko tu ant jo pyksti? Tėvas barasi ant sūnaus.* Tačiau šis prielinksnis, nusižiūrėjęs į kai kurias svetimas kalbas, kartais vartojamas klaidingai. Prieš klaidingą šio prielinksnio vartojimą jau ir Jablonskis ne kartą buvo griežtai pasisakęs. Jau dabar, tur būt, retai kas pasakytų *einu ant stoties, gyvenu ant kambario, sėdžiu ant saulės*. Bet kartais dar tenka išgirsti tokius posakius: *Jis tai patyrė ant savo kailio. Jau nuolis ant tiek smuko, kad pradėjo girtuok-*

liauti. Šiuose sakiniuose prielinksnis *ant* netinkamai vartojamas. Juos reikėtų taip pataisyti: *Jis tai patyrė savo kailiu. Jaunuo- lis tiek smuko, kad pradėjo girtuokliauti.*

ANOT ir PASAK nereikia tapatinti. Prielinksnis *anot* vartojamas, kai tiksliai pakar- tojami kieno nors žodžiai, pvz.: *Anot Mai- ronio, nebeužtvenksi upės bėgimo.* Prielinks- nis *pasak* vartojamas, kai kieno nors mintis atpasakojama savais žodžiais, pvz.: *Pasak Maironio, negalima užtvenkti upės, kad ji nebėgtų.*

ATGAL nevirtotinas prieš reikšme. Pvz.: *Trisdešimt metų atgal (=Prieš trisdešimt metų) aš atvykau į Ameriką.*

BŪK nevirtotinas *neva* reikšme, pvz.: *Jis sakėsi būk (=neva) nieko nežinąs. Petras gyrėsi būk (=neva) baigęs konservatoriją.*

GI yra dalelytė, ji negali sakinyje eiti jungtuku. Pvz.: *Visi buvo linksmi, gi (=o) jis susiraukęs sėdėjo.*

Į su galininku tinka tik apytikriam veiks- mo laikui žymėti. Pvz.: *Į rytą (t.y. maždaug apie rytą) pradėjo lynoti.* Tačiau jis netinka laiko kiekiui nurodyti. Pvz.: *Į (=Per) metus jis gauna dešimt tūkstančių dolerių algos. Šiuos vaistus reikia imti tris kartus į (=per) dieną.*

JOG paprastai vartojamas jungtuko *kad* vietoje, tačiau juo negalima jungti šalutinių tikslo aplinkybės sakinių. Pvz.: *Jie tam žu- vo, jog (=kad)kiti gyventų. Jam pranešk, jog (=kad) rytoj ateitų.*

KAI TUO TARPU — *tuo tarpu, o tuo tar- pu.* Pvz.: *Šiais metais labai gražus pavasa- ris, kai tuo tarpu (= tuo tarpu, o tuo tarpu) pernai beveik visą laiką lijo. Jis yra labai geras mokinys, kai tuo tarpu (= tuo tarpu, o tuo tarpu) jo brolis tegauna dvejetukus.*

Priešpriešinio sujungimo sakiniuose ne- vartojamas jungtukas *kai*.

KUOMET nevirtotinas jungtuko *kai vie- toj.* Pvz.: *Kuomet (= Kai) atšils, pradės sprogti medžiai. Kuomet (= Kai) ateisi, aš viską išaiškinsiu.*

LABAI IR LABAI — *labai labai.* Pvz.: *Aš tavęs labai ir labai (= labai labai) lau- kiu. Tu mums esi labai ir labai (= labai la- bai) reikalingas. Kai norima pabrėžti ko*

nors dydį, gausumą, reikalingumą, tai už- tenka tą patį žodį du kartu pasakyti, bet nėra reikalo tarp jų dėti jungtuką ir (taip yra daroma rusų kalboje). Taip pat jungtu- kas ir nereikalingas tokiame sakinyje: *Ten dalyvavo tūkstančiai ir tūkstančiai (= tūks- tančių tūkstančiai) žmonių.*

PAS nevirtotinas priklausymo santy- kiams reikšti; taip pat nevirtotinas su veiks- mažodžiais *prašyti, klausti, kreiptis, gauti, skolintis.* Pvz.: *Pas jį yra daug gerų įpročių (= Jis turi daug gerų įpročių). Paprašyk pas tėvą pinigų (=Paprašyk tėvą pinigų). Rei- kės kreiptis pas gydytoją (= į gydytoją). Šią knygą pasiskolinau pas Joną (= iš Jo- no).* Taip pat nesakytina: *Apie tai skaičiau pas Krėvę (= Krėvės raštuose).*

TUOMET, kaip ir *kuomet*, yra prieveiks- mis ir nevirtotinas jungtuko *tada* vietoj. Pvz.: *Kai saulė aukščiau pakyla, tuomet (= tada) atgaivina visą gamtą.*

VIENOK — *tačiau.* Pvz.: *Nors jis daug turėjo kentėti, vienok (= tačiau) didvyriškai ištvėrė. Vienok — pagal slavų kalbas su- darytas žodis, vietoj jo yra geriau vartoti tačiau.*

VIRŠ yra sutrumpintas žodis iš *viršui* ir *viršum*. Jis sakinyje eina prielinksniu. Pvz.: *Kregždės skraido virš bokštų.* Tačiau nesa- kyntina: *Uždirbau virš šimto dolerių. Šiame mieste gyvena virš milijono žmonių.* Šie sa- kiniai gali būti taip pataisyti: *Uždirbau daugiau kaip šimtą (arba: šimtą su viršum) dolerių. Šiame mieste gyvena daugiau kaip milijonas (arba: milijonas su viršum) žmo- nių.*

RUOŠIA AR RENGIA?

Skaitytojas J.K. klausia, kada vartoti veiksmažodį *ruošti*, o kada *rengti*. Ar rei- kia sakyti, kad mokiniai vakarą *ruošia* ar *rengia*? Ar vestuvės *ruošiamos* ar *rengia- mos*? Ar butas *įruošiamas* ar *įrengiamas*?

Šie du veiksmažodžiai, kai vartojami pavyzdžiuose minėta prasme, yra sinoni- mai — apskritai bet kurį jų galima vartoti. Šiaipjau *ruošti* visų pirma reiškia eiti namų apyvokos darbus, o *rengti* — vilkti drabu- žiais.

JEREMIAH JOHNSON

Paskutiniuoju metu filmų pasaulyje yra sėkmingai iškilęs gražios išvaizdos, talentingas aktorius Robert Bedford. Filmas, kuriame jis beveik "solo" pasireiškia, yra "Jeremiah Johnson", vaizduojas drąsuolį klajoklį po plačiuosius laukus, kalnus ir miškus, kur jis randa nuo pasaulio atsiskyrusi meškų medžiotoją, o taip pat ir vienišas naujų gyventojų sodybas. Tie gyventojai yra išibaiminę žudančių ir deginančių indėnų. Vienos jų išžudytos šeimos berniuką jis paima auginti. Jis patenka 5 krikščionių indėnų tarpą. Jie yra ramūs, kalba prancūziškai, bent jų vadas, kurį Johnson gausiau apdovanoja ir už tai laimi jo dukrą, beveik prievarta jam įperšama už žmoną. Deja, ir ji su 5sūnytuoku berniuku indėnų nužudoma. Dabar jis pats atkakliai puola indėnus, ir daugelis krinta nuo jo rankos. Filme nėra kokių nors nepadorumų. Režisierius Sidney Pollack filmo slinktį sukombinavęs sėkmingai pagal John Milius (lietuvis?) ir Edward Anhalt scenarijų. Muzika — J. Rubinstein ir McIntire.

MAN ON THE SWING

Tai vienas iš labiausiai intriguojančių filmų. Žiūrovas su dideliu susidomėjimu seka filmo slinktį, norėdamas patirti, kas toliau bus ir kuo užsibaigs, ir net pabaigoje negauna atsakymo į visus jį taip sudominusius klausimus. Šis Paramount gamybos filmas užsitęsia 109 minutes ir sukasi apie nužudymą mergaitės, kurios lavonas rastas jos automobilių prekybos centre. Policijos vadovas Lee Tucker, kurį čia labai talentingai vaidina Cliff Robertson, uoliai stengiasi nusikaltimą išaiškinti, įtraukdamas ir kitus nuovados tarnautojus.

Vyksta visų, galinčių ką nors paliudyti, apklausinėjimas. Vaizdais į praeitį parodoma ir

graži, guvi nelaimingoji velionė. Paraleliai parodomas ir policijos vado namų gyvenimas su kūdikio laukiančia žmona (Dorothy Tristan), su naktiniais pašaukimais iš policijos būstinės. Įtampą dar padidina įvedimas jauno mediumo, aiškiaregio, kuris transe sakosi matęs nužudymo aplinkybes. Jas ne tik jis pasakoja, bet net ir išgyvena, aktoriui gambiai tai vaidinant. Policijai (ir žiūrovams) susidaro tikrai įdomi mįslė — ar tai iš tikrųjų parapsichologijos reiškinys, ar gal tai yra pats žudikas, kuris taip gerai žino visas smulkmenas. Bandoma tai išaiškinti, pasikviečiant talkon ekstrasensorinių (pojūčiais nepagaunamų) reiškinų specialistą dr. Holmar (George Voskovec) ir psichiatrę dr. A. Wilson (E. Wilson). Juodu labai sumaniai kvočia tą aiškiaregį, bet vis dėlto aiškių išvadų nepasiekia.

Nužudoma dar viena mergaitė, bet tai lengvai išaiškinama, berniukui užrašius įtartinio automobilio numerį. Kyla įtarimas, ar tik nebus tas pats kaltininkas, nužudęs abidvi mergaites, būdamas mediumo užhipnotizuotas. Filmą iš detektyvinio išsivysto į parapsichologiją, kuris darosi pilnas ne vien intrigos, bet ir įtampos, savotiško klaikumo, galinčio paveikti silpnesnių nervų žiūrovą. Tai lyg išryškinimas tų paslaptinių jėgų, kurios, tik kita forma, suintrigavo milijonus žiūrovų "Egzorcisto" filme. Moraliniu atžvilgiu filmas tik suaugusiems.

THE LAST DETAIL

Į šį filmą daugelį patraukia pagarsėjusio aktoriaus Jack Nickolson vardas ir amerikiečių filmų vertintojų gausios žvaigždutės bei trys pasiūlymai akademijos premijai. Filmą susuktas pagal R. Towne scenarijų, sukurta, panaudojant D. Ponicson romaną. Režisierius

Hal Ashby yra įvedęs gana daug įvairumų. Filmo slinktis nenuobodi. Vaizduojamas JAV laivyno jūrininkų gyvenimas. Du jūrininkai, kuriuos vaidina Nicholsonas ir Otis Young, turi iš Norfolko, Va., nugabenti trečią jūrininką į kalėjimą, nes jis buvo sugautas bevagią. Tai stambus, paikas kleptomaniškas naujokas.

Jūrininkai turi visą savaitę laiko su apmokėtomis išlaidomis, tai jie nesiskubina, sustoja viešbučiuose, lanko visokias vietas Niujorke, Bostone, vis norėdami tam 8 m. kalėti nuteistam sudaryti įvairių pramogų. Deja, tos pramogos labai berniškos, jūrininkai tiesiog skęsta aluje, keikiasi ir blevyzgoja blogiau už pasigėrusius maskolius. Tad filmas, nors su geru aktorium, yra tuščias ir vulgarus.

SERPICO

Filmas susuktas pagal to paties vardo knygą, parašytą P. Maas. Scenarijų paruošė Waldo Salt ir Norman Wexler. Vaizduojami kyšininkai policininkai, kurių tarpe atsirado Frank Serpico, barzdotas, nemėgstantis uniformos policijos valdininkas, pasiryžęs išlikti sąžiningas ir neimti kyšių. Jis turėjo pergyventi didelį spaudimą iš kitų policijos tarnautojų, stengėsi atkreipti viršininkų dėmesį į policijos korupciją, bet ir jie buvo tokie patys. Susipažinęs su kitu policininku, paskirtu prie Niujorko burmistro tardymų komisijos, bandė abudu kartu atkreipti tos komisijos dėmesį, bet ir čia pasisekimo nesusilaukė. Tada Serpico kreipėsi į dienraštį "New York Times", kuris iškėlė netišką policijos elgesį. Buvo sudaryta vadina moji Knapp komisija, kuri 1970 m. apklausinėjo o Serpico, tapusį pagrindiniu liudininku. Buvo atliktas policijos departamento valymas, perkilnojimai.

Serpico buvo perkeltas į dalinį kovai su narkotikų skleidėjais. Čia jis, matant dviems policininkams, buvo peršautas. Buvo įtariama, kad policija leido tai padaryti, išreikšdama savo neapykantą, kad Serpico taip atkakliai kovojo prieš kyšininkus. Serpico pagijo ir apsigyveno Šveicarijoje, bet kartėlis širdy visuo met pasiliko.

Filmas nėra dokumentinis, bet daug nenuolsta nuo tikrovės. Į Serpico vaidmenį puikiai įsijautęs aktorius Al Pacino. Filmo režisierius Sidney Lumet panaudojo ir Niujorko aktorius šiam filmui. Buvo filmuota net 104-se vietose. Filmavimui panaudota visa eilė tikrų Niujorko policijos būstinių. Filmo suredagavimas, atliktas Dede Allen, susilaukė spaudos

pagyrimų, tačiau yra ir priekaištų. Labai gausiai vartojama gatvės kalba. Susidaro nuotai ka, kad garbingu keliu beveik neįmanoma eiti. Filmas primena Serpico gaunamus neapykantos laiškus, bet neišryškina, kad iš tikrųjų sužeistam Serpico policijos tarnautojai davė savo kraujo ir surinko pinigų atlyginti tam, kuris praneš, kas jį peršovė.

HAPPY NEW YEAR

Filmas žiūrovą sudomina intriguojančia meilės istorija bei smulkmenišku brangenybų vagių pasiruošimu pagrobtį gerai saugomą, daug vertybių turinčią parduotuvę. Visos pasiruošimo detalės pagauna stebėtojo akį. Vis dėlto apiplėšimas bent iš dalies nepavyksta, nes planuotojams pasiliko nežinoma viena smulkmena: jeigu seifas būna ilgiau kaip porą minučių atidarytas, tai automatiškai aliarmas išaukia policiją. Ir taip vyriausias grobikas patenka į policijos rankas, bet jo bendrininkas pabėga su brangenybėmis.

Filmo užbaiga jau žiūrovams yra žinoma nuo pat pradžios, nes vaizduojamas sugautas plėšikas kalėjime ir iš jo išeinąs, dovanojus dalį bausmės. Pradžioje fotografija yra balta juoda, bet jau atošvaistės į praeitį spalvotos. Čia rodoma vyriausiojo personažo išimylėjimas senienų pardavėjos, jų romantiški susitikimai, jos lankymasis kalėjime, susikryžavi mai su kitu ir pagaliau grįžimas prie pirmojo pamiltojo. Vis dėlto filmo išvada nėra teigiama — antrasis plėšikas pasilieka su pagrobto mis brangenybėmis ir nesugaunamas, lyg koks herojus.

Pagrindinis aktorius, vaizduojas vyriausiąjį apiplėšimo planuotoją, Lino Ventura yra stambi Prancūzijos kino teatrų atrakcija, dalyvavęs jau 27 filmuose. Jo pamiltąją vaidina Françoise Fabian. Filmas yra prancūzų kalba, bet su rūpestingai paruoštais angliškais įrašais, tad nesunku susigaudyti ir nemokantiems prancūzų kalbos.

Filmo režisierius, paruošęs taip pat ir scenarijų, Claude LeLouch pradėjo filmuose dirbti 1960 m., bet susidomėjimo sulaukė tik 1966 m., sukūręs "A Man and a Woman", laimėjusį premiją Cannes festivalyje, du Oskarus Hollywoode ir 42 tarptautines premijas. Pastatęs "Happy New Year", jis pasakė: "Trylika metų mokiausi šios prakeiktos filmų kūrimo profesijos, ir "La Bonne Année" yra mano pirmas tikrasis filmas". Žiūrovas šiame filme matys ne tik gerą vaidybą, bet ir gražias Rivieros vietas.

APIE "MEILIĄ ŽMONA"

Perskaičiusi dr. Rubin straipsni "Meili žmona" ("L.L.", Nr. 3, 1974), pirmiausia pagalvojau, kad jis susilauks stiprios skaitytojų (ypač moteriškosios giminės) reakcijos. Mano nuomone, straipsnio mintys (su nedidelėmis išimtimis) yra labai teisingos. Visos moterys turėtų ne tik jas atidžiai perskaityti, atmintin susikrauti, bet ir sąžiningai jomis vadovautis kasdieniniame gyvenime. Tada tikrai mažiau girdėtume moteriškų dejonų, kad "mano vyras manęs nemylė" ir vyriškųjų — "mano žmona manęs nevertina ir nesupranta". . .

Filmo pavadinimas yra iš naujų metų linkėjimo pamiltajai moteriai.

REMINISCENCES OF A JOURNEY TO LITHUANIA

Jėzuitų globoje leidžiamas "Catholic Film Newsletter" š.m. 5 nr. taip rašo apie šio pavadinimo filmą: "Jonas Mekas yra filmų gamintojas, kuris šio šimtmečio antrosios pusės pradžioje pradėjo veikti ir skatinti nepriklausomų Amerikos filmų augimą, daugiausia rašydamas "Film Culture" puslapiuose ir kitur. Jis nebuvo gausus filmavimo darbas, tad dabar šio paskutinio filmo atsiradimas (susukto 1972 m.) bus malonus visiems, kurie pirma buvo susidomėję jo plunksnos darbais. Šis filmas jo savo gimtinėje apsilankymo dokumentas yra ne formalus, bet lyg koks šeimos albumas, pripildytas šilumos ir jausmo. Mekas pasitarnauja, kaip visada entuziastingas vadas, savo praeities pagerbimui dabartimi. Jo nepretenzingas malonumas mums tai parodyti tikriausiai ir mus persmelks savojo gyvenimo šaknų prisiminimu".

Juozas Prunskis

Tačiau dėl kai kurių straipsnio teigimų vertėtų pasiginčyti. Pirmiausia užkliūva tvirtinimas, kad vyras žmonoje ieško tik "geros mamos". Čia lygiai toks pat naivus pasakymas, kaip kai kurių moterų tvirtinimas, kad visi vyrai — niekad neišaugę iš mažo berniuko, kuris slepiasi net po ūsais ir žilais plaukais. Vyro-žmonos santykiuose negali būti kažkoks mamos-sūnelio santykių tęsinys, o dviejų užaugusių ir subrendusių žmonių bendravimas, pagrįstas tarpusavyje meile (jausmine ir fizine) bei pagarba. Tikiu, kad jaunesniosios kartos lietuvių šeimose jau yra išnykęs galvojimas, jog viskas, kas su seksualiniu bendravimu susiję, yra kažkaip žema ir apie tai garsiai nekalbama, į tai dėmesio nekrepiama, šviesoms degant. Šitaip įpratusi galvoti senesnioji mūsų karta ir, tur būt, niekas jos pakeisti negalėtų, tačiau vidurinioji šeimų karta dar galėtų paskirti sveikesnio galvojimo kryptimi. Panašūs straipsniai šiuo atveju yra ypač naudingi.

Nenoriu sutikti tik su straipsnio mintimi, kad moteris neturi niekad sakyti vyrui ne, nesvarbu, kokie jos norai ir nuotaikos. Čia vėl prasikiša senoviškasis galvojimas, kad vyras yra viešpats, o moteris — tik jo įgeidžiams patenkinti įrankis. Tarp dviejų besimylinčių asmenų tokia mintis yra tikras vieno ir antro pažeminimas. Tiek vyro, tiek moters (žmonos) norai, nuotaikos ir seksualinis nusiteikimas ar jo stoka šeimoje turi būti gerbiami. Tada vedybiniam gyvenime nebus nei "kankinių", nei "kankintojų". Žinoma, atsisakymas turi būti atliekamas su meile, švelnumu ir mandagumu.

Ne viena moteris gal pasakytų, kad meilumas ir jo apraiškos jos būdai svetimos, neįprastos, kad ji nemokanti savo jausmų veik-

mais išreikšti. Tokioms geriausias atsakymas yra paskutiniai straipsnelio sakiniai: “Moters spontanūs, natūralūs meilumas išsivysto su jos subrendimu, savigarba, savo vertės pajautimu. Moteris ir kitiems pasirodo tiek meilės verta, kiek ji pati jaučiasi tokia esanti”.

“Meili žmona”

LAIMINGA AR MEILI ŽMONA?

Permečiau akimis “Laiškų Lietuviams” kovo mėnesio numerį. Perskaičiau pirmą premiją laimėjusį rašinį, dar vieną kitą ir atidėjau skaitymą kitam kartui. Tačiau, kai mane pажstamos užpuolė už “meilią žmoną”, susiradau vėl “Laiškus Lietuviams” ir laiko skaitymui.

Jei meili žmona ir jos vyras yra laimingi šioje aplinkoje, galima jiems tik dar daugiau palinkėti laimės, tačiau man kažkaip nesinori tikėti, kad tokių moterų esama. Juk tai angelas ne moteris, visuomet meili, besišypsanti, suprantanti, niekad neserganti, nesiskundžianti, nepasakanti ne. Kaip gražu. Visai kaip senuose, romantiškuose filmuose — ji besišypsanti ir patenkinta paduoda jam laikraštį Ir šliures, o jis atneša pirmųjų pavasario žibučių..

Visose paskaitose, aprašymuose, pamokymuose, knygose yra kaip raudonu siūlu irėžtas patarimas — kokia moteris turi būti, kad vyras būtų laimingas ir patenkintas, tačiau nieko nesakoma, koks gi vyras turėtų būti, kad būtų laiminga jo žmona.

Jis gali grįžti namo piktas ir nepatenkintas, nes darbe jo nesupranta, ir viršininkas pasakė piktesnį žodį, tačiau tu, žmonele, pykčio parodyti negali, kam čia svarbu, kokia buvo tavo diena. Pavalgęs pietus, pasakė aciū ar ne, nuėjo prie televizijos — ten sportas, žinios, šoka ir dainuoja, mušasi ir mylisi, na, žodžiu — išsiblaškytas, o tau lieka indai ir vaikai. O jam, jei ir ne prie televizijos, tai posėdžiai, susirinkimai, veikimas, o namuose liko tie patys darbai.

Nedaug šeimoje yra bendro, kai žmona vergiškai kiekvieną kartą sutinka su vyro reikalavimais. Ji niekada negali sirgti, jai niekad neskauda galvos ar nugaros, niekada nėra blogos nuotaikos, niekad nesiskundžia ir nepasakoja, kas atsitiko namuose tą ar kitą dieną, ir jos akys užsidega laime, kai tik vyras pamini lovą, nors ji ir pasiliks pasyvi partnerė. Koks žiaurumas iš vyro pusės! Kur dingo vaikų ligos ir prie jų praleistos nemigo naktys, ar

miegant pamainomis, kad ir antras galėtų pailsėti? Kur liko rūpestis ir laukimas, vienam iš vaikų laiku negrįžtant, kai apie seksualinį suartėjimą nėra net kalbos? Ar čia tik žmonos ašaros ir bėdos? Kur liko dvasinis bendravimas, be žodžių praleisti tylūs ir ramūs vakarai, ir kas belieka tada, kai žmona jau daug metų sėdi kėdėj su ratukais? Kaip gerai, kad vyras gali dirbti antvalandžius ir tuos pinigus išleisti žmonai dovanoms. Gėlėms? Kvepalams? Kailiniams? Ir labiausiai bumbanti žmona su tuo sutiktą, tegul tik dirba antvalandžius.. . Laimingas vyras, turėdamas tokią žmoną, tokią meilią žmoną. Kaip lėlė — graži, be jokių norų, pageidavimų, nesiskundžianti, neserganti. Kaip gražus daikčiukas, nori — paimi, nori — ne. Bet ar ji laiminga?

Čia dar pridėsiu keletą iš anglų kalbos laisvai išverstų sakinių apie “meilų vyrą”, kuris, deja, tą savo meilumą rodo tik svetimai žmonai. Vis dėlto su malonumu turiu pripažinti, kad yra vyrų, kurie taip maloniai elgiasi ir su savo žmonomis.

Jis domisi, ką ji (svetima žmona) jam sako, nors kartais ir skundžiasi. Jis visuomet švariai nusiskutęs, apsirengęs ir prisikvėpinęs. Ją pamatęs, visada pasako ką nors malonaus, ar tai “tu žavingai atrodei”, ar “aš taip laukiau tavęs”. Su juo taip lengva kalbėti, taip lengva juoktis, ir jis supranta humorą. Jis niekad nepakelia balso, nors kartais ir turėtų už ką. Jis paima ją už parankės, einant per gatvę, lipant laiptais. Būdamas kartu su ja, jis nemato kitų moterų. Dažnai jai paskambina, nors tik tam, kad galėtų pasakyti “aš norėjau išgirsti tavo balsiuką”. Atidaro automobilio duris, uždega cigaretę, paima palta. Ir kitos mažos smulkmenos jai pasako, kad ji yra svarbi jo gyvenimo dalis. Ir jei vyras skirtų tiek dėmesio savajai žmonai, kiek skiria svetimai, kiek daug ramybės sugrįžtų į namus!

Al. Likanderienė

“Laiškų Lietuviams” platinimo vajas

Skelbiame “L. L.” platinimo vaju — konkursą. Bus premijuojamas kiekvienas platintojas, suradęs bent 10 naujų skaitytojų, užsimokėjusių metinę prenumeratą. Premija — 50% prenumeratos mokesčio. Pvz. už 10 naujų skaitytojų platintojas gaus 25 dol. Konkursas baigiasi š.m. gruodžio mėn. 31 d.

“LAIŠKU LIETUVIAMS” KONKURSAS

Šių metų straipsnio konkurso tema yra laisva, tik rašinys turi tiktai “Šeimos” ar “Jaunimo” skyriui. Tad reikia rašyti koku nors šeimos ar jaunimo klausimu. Galima rašyti ir beletristine forma. Konkursas baigiasi šių metų gruodžio mėn. 31 d. Už geriausius rašinius bus skiriamos penkios premijos: I — 150 dol. (mecenatės — Jolita ir Vida Kriaučeliūnaitės), II — 100 dol. (mecenatė — Birutė Lieponytė), III — 75 dol. (mecenatas — Vincas Kuliešius), IV — 50 dol. (mecenatė — Stefanija Rudokienė), V — 25 dol. (mecenatė — Ona Kuliešienė).

Laimėtojams premijos bus įteiktos “Laiškų Lietuviams” 25 metų sukaktuvinio banketo metu 1975 m. vasario mėn. 23 d. Jaunimo Centre.

ATSIUSTA PAMINĖTI

Birutė Pūkelevičiūtė. NAUJŲJŲ METŲ ISTORIJA. “Draugo” romano konkurse premijuota novelė. Viršelis Kazio Veselkos. Išleido Liet. Knygos Klubas 1974 m. 182 psl., kaina 4.50 dol.

NAUJAI IŠLEISTOS BRONIAUS BUDRIŪNO DAINOS. Penkios arijos ir duetas iš operetės “Sidabrinė diena” (žodžiai Anatolijaus Kairio): 1. Prisimenu, 2. Viltie, kur tu?, 3. Pats gražiausias, 4. Aš jaunas vėl. 5. Kažkur toli, toli, 6. Auksiniai lapai. Šio rinkinio išleidimą finansavo dr. Z. Brinkis, V. Dovydaitis, G. Kazlauskas, dr. Z. Kungys, L. Oksas ir Detrito ateitininkai sendraugiai. Kaina 3 dol. 7. Mano meilė (žodžiai Danutės Mitkienės) Kaina 1 dol. Šias dainas išleido B. Budriūno K.L. Fondas, 2620 Griffith Park Blvd., Los Angeles, Cal. 90034.

Į LAISVE, 1973 m. gruodis, nr. 59(96). Politikos žurnalas. Leidžia Lietuvių Fronto Bičiuliai. Redaguoja Juozas Kojelis, P. O. Box 34461, Los Angeles, Cal. 90034.

LIETUVIŲ KATALIKŲ BAŽNYČIOS KRONIKA

Tose iš Lietuvos gaunamose kronikose atvaizduotos lietuvių katalikų kančios ir persekiojimai už tikėjimą. Kunigų Vienybė išvertė į anglų kalbą tris šių kronikų numerius (4, 5 ir 6), norėdama ir svetimtaučius supažindinti su katalikų persekiojimu Lietuvoje. Knygelių galima užsisakyti šiuo adresu: Religinės Šalpos Komitetas, 64-09 56 Rd., Maspeth, N.Y. 11378. Knygelės kaina 1 dol., bet užsisakant bent 5, kiekvienos kaina tik 50 centų.

LAIŠKAI LIETUVIAMS — Tėvų Jėzuitų leidžiamas religinės ir tautinės kultūros žurnalas. Redaktorius — Juozas Vaišnys, S.J. Redakcijos nariai: Danutė Bindokienė, Marija Eivaitė, Algirdas Grigaitis, Vytautas Kasniūnas, Algimantas Kezys, S.J., Nijolė Užubalienė. Administracija: Petras Kleinotas, S.J., ir Aleksandra Likanderienė. Viršelis — Algirdo Kurausko / fotografija — Algirdo Grigaičio. Skyrių vinjetės — Jūratės Eidukaitės. Adresas: 2345 W. 56th Street, Chicago, Illinois 60636. Telefonas — 737-8400. Spaustuvė — Immaculata Press, Putnam, Conn. 06260. Metinė prenumerata — 5 dol., atskiras numeris — 50 c.